

Economisch-Statistische Berichten

ALGEMEEN WEEKBLAD VOOR HANDEL, NIJVERHEID, FINANCIËN EN VERKEER
ORGAAN VOOR DE MEDEDEELINGEN VAN DE CENTRALE COMMISSIE VOOR DE RIJNVAART
UITGAVE VAN HET NEDERLANDSCH ECONOMISCH INSTITUUT

21^e JAARGANG

WOENSDAG 8 JANUARI 1936

No. 1045

COMMISSIE VAN REDACTIE:

P. Lieftinck; N. J. Polak; J. Tinbergen; F. de Vries en
H. M. H. A. van der Valk (Redacteur-Secretaris).

Redactie-adres: Pieter de Hoochweg 122, Rotterdam.
Aangetcekende stukken: Bijkantoor Ruigeplootweg.
Telefoon Nr. 35000. Postrekening 8408.

Advertenties voorpagina f 0,50 per regel. Andere pagina's f 0,40 per regel. Plaatsing bij abonnement volgens tarief. Administratie van abonnementen en advertenties: Nijgh & van Ditmar N.V., Uitgevers, Rotterdam, Amsterdam, 's-Gravenhage. Postchèque- en giro-rekening No. 145192.

Abonnementsprijs voor het weekblad franco p. p. in Nederland f 16,—. Abonnementsprijs Economisch-Statistisch Maandbericht f 5,— per jaar. Beide organen samen f 20,— per jaar. Buitenland en Koloniën f 23,— per jaar. Losse nummers 50 cent. Leden en donateurs van het Nederlandsch Economisch Instituut ontvangen het weekblad en het Maandbericht gratis en een reductie op de verdere publicaties.

INHOUD.

	Blz.
HET EUVEL DER SCHEEPVAARTSUBSIDIES door C. Vermey	18
Noodzakelijkheid van een constructieve handelspolitiek door Dr. A. de Graaff	19
Uitkomsten der bedrijfsstelling door Mr. E. W. van Dam van Isselt	20
Productieverhoudingen in de trawlvisscherij door A. F. Haccou	23
Een staatsinstelling ter bevordering van den uitvoer door Dr. W. Schück	25
De Rijksmiddelen over November 1935	27
AANTEKENINGEN:	
Koopt nooit anders dan Nederlandsche waar!	28
Het internationale suikervraagstuk	28
Rede van den Voorzitter van de Kamer van Koophandel en Fabrieken voor Rotterdam	29
INGEZONDEN STUKKEN:	
Onvoorziene gevolgen van contingenteerings- en andere dwangmaatregelen door J. J. A. Charbo	29
MAANDCIJFERS:	
Indexcijfers van Nederlandsche aandelen	30
Overzicht van den stand der Rijksmiddelen	31
BOEKAANKONDIGINGEN:	
Dr. J. Ridder: Een Conjunctuur-Analyse van Nederland 1840—1860	32
ONTVANGEN BOEKEN	32
STATISTIEKEN	32—36
Geldkoersen. — Wisselkoersen. — Bankstaten.	

7 JANUARI 1936.

De jaarswisseling is zonder veel moeilijkheden aan onze geldmarkt voorbijgegaan. Voor drie-maands bankaccepten is de rente zelfs tot 2¼ pCt. kunnen terugloopen. De twee laatste dagen voelde de markt echter weer wat stugger aan, zoodat de slotnoteering op 2⁷/₈ pCt. kwam. Halfjaars papier doet 3 pCt., jaars 3¼ pCt. Call geld, dat ultimo December 3½ pCt. noteerde, liep op 2¼ pCt. terug. De prolongatierente was 3¼—3—2¼—3 pCt.

* * *

Ook op de wisselmarkt is het heel kalm geweest. De Fransche Franc bleef zich aanvankelijk op het verhoogde peil handhaven; de rustiger stemming heeft de Banque de France doen besluiten het officieele disconto van 6 op 5 pCt. te verlagen. De laatste dagen deden echter weer minder geruststellende geruchten de ronde, waardoor de koers op 9.72½ terugliep. Het Pond Sterling was eerder iets vaster: 7.25½—7.26½. Dollars 1.47⁵/₁₆—⁷/₁₆. De \$/£ noteering bleef 4.92½—4.93. Belga's bleven laag: 24.81. Zwitsersche Francs bewogen zich rond de 47.90. Marken 59.25. De verschillende soorten Sperrmarken veranderden weinig. Canadeesche Dollars 1.46⁷/₈. Argentijnsche Pesos 39½. T.T. Batavia 100⁰/₁₆.

Van de termijnmarkt valt niets bijzonders te vermelden. De marges zijn onveranderd gebleven.

Op de goudmarkt bleef het eveneens rustig. Baren levering Londen en Amsterdam noteerden f 1.649,50. In de prijzen der gouden munten kwam geen verandering. Marken bankpapier 34.50, Marken zilver 38.50.

HET EUVEL DER SCHEEPVAART-SUBSIDIES.

Een belangrijke factor, die aan de gezondmaking van het internationaal rederijbedrijf in den weg staat, vormt de steun, welke door verschillende landen aan scheepvaartondernemingen wordt verstrekt. De zucht om zich voor den aanvoer der benodigde grondstoffen van overzee eenerzijds en den uitvoer der verwerkte producten anderzijds, onafhankelijk van derden te maken, heeft in landen als Italië en Japan, om enkele typische voorbeelden te noemen van de na den wereldoorlog op scheepvaartgebied tot uiting komende autarkische tendenzen, geleid tot den aanbouw en exploitatie met steun van 's lands schatkist eener handelsvloot, waaraan het wereldverkeer als zoodanig geen behoefte had en die slechts ten koste van groote financieele offers kan worden gehandhaafd.

In Amerika was de directe aanleiding tot den bouw eener eigen handelsvloot primair de volkomen afhankelijkheid van Europa gedurende den oorlogstijd voor het vervoer van goederen en oorlogsmateriaal. Amerika, dat weleer een niet onbelangrijk aandeel in de zeilvaart had, was tenachter gebleven toen de stoommachine hare intrede deed en het zeilschip in enkele tientallen jaren vrijwel van de wereldzeeën verdween. Anderen, met name Engeland en vervolgens de overige zeevarende landen in Europa, openden geregelde lijnen en stelden in voldoende getale vrachtschepen beschikbaar voor het goederenvervoer tusschen de Oude en de Nieuwe Wereld. Er was geen directe aanleiding voor Amerika om den bouw eener handelsvloot anders dan voor de eigen groote kustvaart te bevorderen. De wereldoorlog heeft hierin verandering gebracht. Niet slechts wil men voortaan onafhankelijk zijn van anderen; óók prestige-overwegingen spelen een rol. De Vereenigde Staten, aan de Oostkust omspoeld door den Atlantischen Oceaan, aan de Westkust door den Stillen Oceaan, willen Amerikaanse goederen in Amerikaanse schepen vervoeren. Zóó werd de Amerikaanse handelsvloot geboren. Men kan dit betreuren in de landen, die weleer deze diensten ten behoeve van Amerika verrichtten, steekhoudende bezwaren kan men hiertegen niet aanvoeren. Anders wordt het echter, indien, zooals in Amerika van meet af aan is geschied, de schatkist ongelimiteerde bedragen beschikbaar stelt voor den bouw en exploitatie der schepen. Dan speelt de rentabiliteit, beslissende factor voor de levensvatbaarheid van elke particuliere onderneming, niet langer een rol. Dan kan den particulieren rederijen ongebreidelde concurrentie worden aangedaan. Immers betaalt de schatkist, d.w.z. de gemeenschap, de verliezen, hoe groot deze ook zijn. Men exploiteert de „staats“-handelsvloot, want in wezen is een gesubsidieerde vloot niet anders dan een staatsbedrijf, zij het onder den dekmantel van particulier initiatief, onder het motto: men reken d'uitkomst niet, maar telle 't doel alleen.

Tegen dezen vorm van concurrentie baat deskundigheid noch ervaring, initiatief noch beproefde leiding. Tot welke uitwassen deze vorm van staatssteun leidt is den laatsten tijd bij herhaling gebleken. De heer Alexander Shaw, president van Engeland's oudste en bekendste rederij, de Peninsular & Oriental Steam Navigation Co., heeft zich in de kortelings gehouden jaarvergadering verplicht gezien den aandeelhouders mede te deelen, dat de maatschappij niet langer in staat is de verliezen te financieren, die de exploitatie der geregelde lijn tusschen San Francisco/Vancouver en Australië/Nieuw-Zeeland oplevert. Niet slechts is het volkomen onmogelijk ook maar een deel der noodzakelijke afschrijvingen op de in dezen dienst varende schepen te verdienen, de directe exploitatie-verliezen zijn zóó aanzienlijk, dat geen enkele particuliere onderneming op den duur in staat is den ongelijken strijd voort te zetten. Tenzij de Engelsche Regeering bereid wordt gevonden, aldus de heer

Shaw, om financieelen steun te verleen, zal zoodoende een geregelde lijn onder Engelsche vlag, die gedurende welhaast een halve eeuw den dienst tusschen de Westkust van Noord-Amerika en Australië alsmede Nieuw-Zeeland heeft onderhouden, voorgoed verdwijnen.

Los van deze mededeeling staat de verklaring van den President der Canadian Pacific Railway, dat deze onderneming, eveneens tengevolge van de concurrentie der gesubsidieerde Amerikaanse lijnen, gedwongen zal zijn haar Canada-Australië Lijn op te heffen, indien de Regeeringen der betrokken dominions niet bereid zijn de lijn, zoolang de Amerikaanse Regeering haar subsidie-politiek handhaaft en daarmede een even ongezonden als onnoodigen vorm van concurrentie bestendigt, op haar beurt te steunen. Geeft de Canadian Pacific Railway inderdaad gevolg aan haar voornemen om ook harerzijds den dienst te staken, dan verdwijnt daarmede de „Empire flag“, ofschoon dank zij Engelsch initiatief de eerste geregelde diensten tusschen Noord-Amerika's Westkust en Australië resp. Nieuw-Zeeland in het leven werden geroepen, voorgoed uit deze vaart en heeft de Amerikaanse subsidie-politiek het pleit gewonnen. Dat één en ander in breede kringen de aandacht heeft getrokken, ligt voor de hand. Reeds verklaarde de minister-president van Nieuw-Zeeland, dat zijn Regeering bereid is hare medewerking te verleen teneinde in samenwerking met de Engelsche lijnen maatregelen te beramen, die het voortbestaan der laatste verzekeren en in Engeland zelf wordt er bij de Regeering krachtig op aangedrongen, dat ook zij niet werkeloos blijft toozien nu vitale rijksbelangen ernstig dreigen te worden geschaad.

Dit is trouwens slechts één der vele gevallen, waar de Amerikaanse concurrentie een gevaar voor jarenlang bestaande particuliere lijnen oplevert. Het bericht, dat de Baltimore Mail Steamship Company medio Januari een geregelde dienst zal openen tusschen Baltimore en Southampton, werpt een schril licht op de bestaande toestanden in de transatlantische vaart. Mede als gevolg der concurrentie van Amerikaanse zijde, waardoor de bedrijfsuitkomsten voortdurend ongunstiger werden, hebben gedurende de laatste twaalf maanden twee Engelsche rederijen, die jarenlang de geregelde vaart op Amerika uitoefenden, t.w. de Atlantic Transport Line en de Leyland Line, zij het ook dat deze onder Engelsche vlag varende maatschappijen tot de International Mercantile Marine-groep behoorden, haar bedrijf gestaakt. In herinnering zij gebracht, dat de International Mercantile Marine Company of New Jersey in 1902 het geheele aandeelenkapitaal der Atlantic Transport Co Ltd. verwierf, terwijl deze laatste op haar beurt in Juli 1920 vrijwel het geheele preferente aandeelenkapitaal der Frederick Leyland & Co. in eigendom verkreeg. Over 1925/1926 werd door de Atlantic Transport Co. Ltd. 5 pCt. dividend uitgekeerd; gedurende 1902/1909 bedroeg het dividend gemiddeld 7 pCt. 's jaars, over het tijdvak 1910/1914 gemiddeld 8 pCt. en over het tijdvak 1915/1924 gemiddeld 10 pCt. Hieruit blijkt voldoende, dat onder normale omstandigheden een redelijk loonend bedrijf zeer wel mogelijk was. Thans onderhouden Amerikaanse schepen de diensten en ontvangen als subsidie \$ 6.— per mijl, d.w.z. ongeveer £ 7.500 per rondreis! Is het wonder, dat bij een dergelijke subsidie-politiek, die de „exploitanten“ in staat stelt de vrachtprijzen zéér drastisch te verlagen zonder nochtans verliezen te lijden, de particuliere, zonder staatssteun werkende rederijen den strijd niet kunnen volhouden? Men bedenke, dat de £ 2 miljoen subsidie der Engelsche Regeering uitsluitend aan de wildevaart ten goede komt. De Engelsche lijnrederijen ontvangen vooralsnog geen steun.

Een derde sprekend staal van oneconomische concurrentie levert de tarieven-oorlog, die is ontbrand tusschen de lijnen, welke in conference-verband een

geregelden dienst onderhouden tusschen Noord-Amerika en Zuid-Afrika en de Robin en Kerr-lijnen, die — natuurlijk gesubsidieerd door de Amerikaansche schatkist — kortelings eveneens haar entree in deze vaart hebben gedaan. De vrachten zijn scherp gedaald, in onderscheidene gevallen van \$ 24.— tot \$ 6.— per ton. Vrijwel alle lading, voor welker vervoer tot dusver vrachten van gemiddeld \$ 20.— werden betaald, wordt thans vervoerd tegen \$ 4.— per ton! Het behoeft geen betoog, dat een dergelijke vrachtdaling ruineus is voor de niet-gesubsidieerde lijnen, die sedert jaar en dag dit traject bevaren en zich in haar bestaan bedreigd zien door nieuwe verbindingen onder Amerikaansche vlag, waaraan de handel overigens geen enkele behoefte heeft en die zich dank zij den royalen steun der schatkist allerlei excessen kunnen veroorloven. De handel profiteert er tijdelijk van; zoo zijn bijv. de prijzen voor koelkasten £ 2.— gedaald, die voor auto's met meer dan £ 10.—. Tijdelijk, want de handel is meer duurzaam gebaat met stabiele vrachten, die voor allen gelijk luiden, dan met heftige schommelingen, waarbij verscheperen zich trouwens voortdurend moeten afvragen of een concurrent er wellicht in geslaagd is nóg voordeliger voorwaarden te bedingen.

Ik moge met deze voorbeelden, die overigens ad libitum kunnen worden aangevuld, volstaan. Zij illustreren voldoende, waartoe staats-scheepvaartsubsidies in de practijk leiden. Het is volkomen onjuist te meenen, dat men op deze wijze een krachtig en goed functionneerend vervoer-apparaat schept. Het tegendeel is veeleer het geval. De wetenschap, dat de gemeenschap de verliezen financiert, verlamt elk streven naar efficiency, doodt het initiatief en schept dan wel handhaaft ondernemingen, die bij gebrek aan ervaren en kundige leiders zich in eigen kracht nimmer staande zouden kunnen houden. Het is trouwens een maatregel, die daarom reeds geen doel kan treffen, daar uiteindelijk de landen, welke belangen worden geschaad, represailles nemen. Dan ontardt de subsidiepolitiek in een strijd tusschen de schatkist der betrokken landen en beslist de financieele draagkracht. Laat deze het financieren van steeds grooter verliezen niet toe en moet de steun worden verminderd of ingetrokken, dan volgt onvermijdelijk de débacle. De ervaring op dit stuk in Italië opgedaan is leerzaam voor hen, die willen zien.

De moeilijkheid om ten aanzien der subsidies internationale overeenstemming te bereiken — het vraagstuk is zóó netelig, dat men het niet eens plaatste op de agenda der verleden jaar gehouden voorbereidende internationale scheepvaartconferentie — schuilt, evenals bij zooveel andere acute problemen, mede in prestige-overwegingen. Men is te ver gegaan en schaamt zich openlijk de dwalingen zijns weegs te erkennen. Men wil elkander, ook wat omvang en beteekenis der handelsvloot aangaat, naar de kroon steken. Een handelsvloot is voorts een nuttige, om niet te zeggen onmisbare, aanvulling der oorlogsvloot en tenslotte behoort ieder land, dat zichzelf respecteert — en welk land doet dit in dezen ultra-chauvinistischen tijd niet — een zoo groot en efficient mogelijk vloot te hebben. Men ziet dit o.a. bij den wedloop in den bouw van reuzenscheepen voor het transatlantisch passagiersvervoer.

Zoo gaat de maalstroom door. Kapitalen en tradities gaan verloren. Men telt het niet en wat beteekenen ook tenslotte de jaarlijks in totaal aan scheepvaartsubsidies ten koste gelegde bedragen, vergeleken met de fantastische kapitalen, die dezelfde landen offeren op het altaar van Mars? En toch zal men ook hier tot bezinning moeten komen, zal men moeten leeren inzien, dat ook in dit opzicht economische wetten niet straffeloos duurzaam kunnen worden overtreden. Want zoolang aan het subsidie-euvel niet paal en perk wordt gesteld, is iedere afdoende sanering van het wereld-scheepvaartbedrijf niet mogelijk. Het scheepvaartsubsidie, zooals onze tijd dit kent, is om

een variant te gebruiken van één van Talleyrand's bekend gebleven uitlatingen: „pire qu'une faute; c'est un crime." Misdaad tegen economische imponderabilia, die zich te avond of morgen zal wreken.

C. VERMEY.

NOODZAKELIJKHEID VAN EEN CONSTRUCTIEVE HANDELSPOLITIEK.

De Nederlandsche handelspolitiek van na den wereldoorlog en van de laatste jaren in het bijzonder lijdt aan het euvel, dat zij niet gebaseerd is op een bewustwording van de economische stroomingen, die de wereld beheerschen.

De buitenlandsche economische politiek van ons land in de 19e en aan het begin van de 20e eeuw paste in de toenmalige economische wereldconstellatie. Die van de eerste jaren na den wereldoorlog hield met de ingetreden wijzigingen geen rekening; die van de laatste jaren is een zuivere opportuniteitspolitiek geworden, gebaseerd op defensieve overwegingen. Zal de handelspolitiek een constructieve bijdrage leveren tot de economische ontwikkeling van het land, dan moet men haar als eerste eisch stellen, dat zij welbewust uitgaat van de ontwikkeling der economische verhoudingen in het wereldbestel. Het ingrijpen in de vrije ontwikkeling van de individuen en in het vrije handelsverkeer moet dan die krachten weten te ontwikkelen, die het economisch leven van het land leiden in die richting, waarin het in de samenleving van morgen een gunstige positie zal vinden. Gouverner c'est prévoir! Dit geldt meer dan ergens anders in de handelspolitiek.

Men kan de eischen, waaraan een constructieve welvaartspolitiek moet voldoen, niet stellen zonder daarbij naar voren te brengen, welke belangrijke wijzigingen er in de internationale concurrentieverhoudingen zijn gekomen.

De omstandigheden en de voorwaarden voor de internationale concurrentie, in het bijzonder op industrieel gebied, zijn niet meer zooals zij in de vorige eeuw en aan het begin van deze eeuw waren. De afgelopen jaren en meer speciaal de laatste 2 decennia brachten daarin een belangrijke verandering, die tot universeele uiting kwam, toen na den grooten wereldoorlog het economisch leven van Europa zich herstelde.

In de 19e eeuw werd het economisch leven gekenmerkt door een evenwicht tusschen West-Europa en de rest van de wereld. De landen van West-Europa waren de importeurs van grondstoffen en de exporteurs van industrieproducten. De rest van de wereld nam de omgekeerde functie waar. Men trad op als leverancier van grondstoffen en betrok industrieproducten, hetzij voor productieve, hetzij voor consumptieve doeleinden. Een enkel cijfer moge dit illustreren. Het aandeel der eindproducten in den uitvoer bedroeg in 1913 voor Duitschland 75 pCt., voor Frankrijk 61 pCt. en voor Engeland 80.5 pCt.; het aandeel der grondstoffen in den invoer der landen was in deze jaren resp. 76, 80 en 75 pCt. Hoezeer West-Europa optrad als vrijwel alleen-leverancier van industriele producten moge blijken uit het feit, dat zelfs de Vereenigde Staten van Amerika in deze jaren nog groote exporteurs van onbewerkte producten waren. Over de jaren 1910—1914 bijv. beliepen deze 77 pCt. van den totaal-uitvoer.

Toch was het voor een ieder, die zich het karakter van den Europeeschen uitvoer dieper analyseerde, duidelijk, dat dit evenwicht een permanente evolutie doormaakte. De Europeesche uitvoeren hadden in zeer belangrijke mate betrekking op de levering van productieve goederen. De uitvoer hiervan nam in veel sterker mate toe dan die van de consumptieve goederen. Het was dan ook geen wonder, dat zich reeds omstreeks de eeuwswisseling symptomen van verandering in de evenwichtspositie gingen afteekenen.

Deze evolutie werd verbroken, toen de wereldoorlog een groote wijziging in de feitelijke verhoudingen bracht. Europa verdween als leverancier van afgewerkte producten grootendeels van de markt. Het had een vrijwel ongelimiteerde vraag, zoowel naar grondstoffen als naar afgewerkte producten. Ook de kapitaalstroom, die de drager der Europeesche uitvoeren was geweest, veranderde van richting.

Dat na den oorlog de jongere landen de industriele expansie met kracht hebben voortgezet, ligt in de lijn hunner ontwikkeling. Europa leverde wederom de machines voor de versterkte industrialisatie, in welke ontwikkeling het Europeesche kapitaal nog ten deele de hand had. Door investering en installering werden deze landen, bevorderd door het verloop der technische ontwikkeling, voor de industriele productie geoutilleerd, maar gelijk alle nieuwe kapitaallanden brengt het karakter van hun economisch leven mede, dat zij bijzonder sterk op den internationalen goederenruil zijn aangewezen. Zij deden dus een belangrijk beroep op de buitenlandse markten.

Daar naast echter ontwikkelde zich bij de voormalige Europeesche leveranciers een streven om hun plaats te hernemen. Dit leidde tot een botsing, die een der belangrijkste onderdeelen vormt van de economische depressie der laatste vijf jaren.

Het economisch evenwicht, dat bij het begin van deze eeuw tussehen Europa en de rest van de wereld bestond, is onder de tegenwoordige verhoudingen onbestaanbaar. De gebieden der economische activiteit zullen een herverdeeling moeten ondergaan. Ieder land op zichzelf zal zich bij de ontwikkeling moeten neerleggen en aanpassen. Een herziening van onze inzichten terzake van de plaats van het economisch leven van Europa te midden van dat der andere continenten is dan ook noodzakelijk en het spreekt weer vanzelf, dat dit voor de handelspolitiek beslissend moet zijn.

De toekomstige economische ontwikkeling zal worden beheerscht door een verschuiving van het zwaartepunt van het economisch leven der wereld. Europa is niet meer de spil of het centraal orgaan waar alles van uitgaat en dat alles beheerscht. Het heeft de wereld niet meer in zijn macht. Ook de leiding der internationale ruilverhoudingen heeft Europa verloren, enerzijds als gevolg van de omstandigheid, dat productiegebieden zelfstandiger zijn geworden, anderzijds als uitvloeisel van het feit, dat zich naast Europa een nieuw hoog-kapitalistisch centrum heeft gevormd, met name Amerika, waarnaar tal van anderen zich wenden. De grondslagen voor deze ontwikkeling waren reeds veel eerder aanwezig en reeds in den loop der 19e eeuw ziet men tal van symptomen voor het tanen der Europeesche macht. In nauw verband hiermede wijzigen zich de industriele concurrentieverhoudingen. Het industrieel monopolie van Europa is gebroken. De ruilverhouding tussehen Europa en de andere landen kan niet ongewijzigd blijven voortbestaan. Dit deed zich ook reeds in de 19e eeuw voor, zij het minder omvangrijk en meer gelegenheid latend tot het vinden van nieuwe afzetgebieden.

Het groote vraagstuk is thans te weten, hoe men zich bij de internationale concurrentieverhoudingen moet aanpassen en hoe onder deze omstandigheden de internationale ruil zich zal ontwikkelen, want de industrialisatie der jongere landen geschiedt in verschillende étappes. Zij beteekent derhalve niet, dat de ruil met West-Europa zou worden stopgezet. Zij wil slechts zeggen, dat het evenwicht zich hervormt en op andere wijze opnieuw tot stand komt. De gebieden, die zich voor industrialisatie leenen zijn in de eerste plaats die bedrijven, waarvoor de grondstoffen aanwezig zijn en dan nog die, welke beantwoorden aan de lagere behoeften van de plaatselijke markt. De vestiging van ieder dezer soorten vereischt een zekere rijpheid in industriele ontwikkeling. Op grond hiervan zal de economische werkzaamheid zich geografisch verdeelen en onder invloed van deze verdeling

zullen zich de ruilverhoudingen tussehen de verschillende continenten ontwikkelen.

Het is daarom ook niet noodzakelijk, zelfs het tegendeel is aannemelijk, dat de industrialisatie der jongere landen de oude landen als geheel zal schaden. Wel worden de tot dusverre elkaar complementeerende bedrijfstakken ten deele tot concurrenten. Daartegenover echter komt dit ten goede aan de leveranties van productieve goederen door de oudere landen, terwijl deze ook profiteeren van de stijging van de koopkracht der vroegere afnemers, die tot grotere importen van fijnere artikelen leidt. Men ziet dus een zekere opschuiving in de fijnheid der te produceren artikelen. Hierop zal het nieuwe economische evenwicht zich op den duur vormen. De handelspolitiek moet zich aansluiten bij de economische ontwikkeling. Die van de 19e eeuw deed zulks. De toenmalige liberale handelspolitiek, die erop gericht was de grondstoffen zoo voordeelig mogelijk te betrekken en slechts op de eindproducten een matig invoerrecht te heffen, paste inderdaad in het economisch karakter van het toenmalige bedrijfsleven.

Wij aarzelen niet daaraan een belangrijk gedeelte van onze relatief groote welvaart toe te schrijven. Op gelijke wijze zal een constructieve handelspolitiek moeten trachten een maximum rendement uit de heden-daagsche ontwikkeling te halen.

d. G.

UITKOMSTEN DER BEDRIJFSTELLING.

Het zou ons niet verwonderen, als de dezer dagen verschenen tweede band van het eerste Deel der Uitkomsten van de Bedrijfstelling nog meer belangstelling ondervond dan zijn voorganger. Over de industrie toch waren tevoren, zij het dan ook partieel en minder systematisch, wel gegevens gepubliceerd, maar wat over de andere bedrijfstakken en wel in het bijzonder over de winkels en andere handelszaken bekend was, mag zeer poover heeten. Thans ligt er, dank zij de Bedrijfstelling, een volledig overzicht voor ons, dat ongetwijfeld nuttige diensten zal kunnen bewijzen bij de behandeling van verschillende actueele en speciaal voor het winkelbedrijf ook principieele vraagstukken. Men weet nu hoeveel winkels er op het oogblik van de telling in elke gemeente met meer dan 10.000 zielen waren, onderscheiden naar de verschillende soorten; ook zijn deze gegevens per provincie voor de kleinere gemeenten met 5—10.000 inwoners en met minder dan 5.000 inwoners tezamen gepubliceerd.¹⁾

Het winkelbedrijf werd ingedeeld in 53 groepen. Dat deze indeeling niet gemakkelijk is, behoeft geen betoog. Men denke slechts aan de vele, soms zeer uiteenlopende soorten van artikelen, die in één en denzelfden winkel worden verkocht. Er kon uiteraard geen onderscheiding gemaakt worden naar alle artikelen, die verkocht werden. De voornaamste soort moest den doorslag geven. Nu kwam het vrij dikwijls voor, dat, in een niet te verwaarloozen omvang, ook nog een andere soort artikelen verkocht werd, welke onder een der overige winkelgroepen viel. Daarom zijn de tabellen zoodanig ingericht, dat bij elke groep blijkt, in hoeveel winkels het artikel in kwestie als voornaam artikel werd verkocht.

Bovendien blijkt in hoeveel gevallen een bepaalde soort winkel voorkwam, niet alleen als hoofdbedrijf, maar ook als nevenbedrijf van een in hetzelfde gebouw gevestigde fabriek of handelszaak.

Op deze wijze is dus wel een zoo volledig mogelijk overzicht van het winkelbedrijf verkregen.

Uit dit rijke materiaal — een zee van cijfers — hebben wij de volgende gegevens geput en gegroe-

^{*)} Een eerste artikel over deze telling werd geplaatst in E.-S.B. van 11 Sept. 1935.

¹⁾ Op het Centraal Bureau voor de Statistiek liggen de gegevens betreffende de winkels in elke gemeente met minder dan 10.000 inwoners afzonderlijk ter inzage.

peerd, die een indruk geven van de beteekenis van het winkelbedrijf voor ons bedrijfsleven.

I.

Soorten van winkels	Totaal aantal winkels (hoofd- en nevenbedrijf)	
	absoluut	in pro- centen
<i>Warenhuizen</i>	18	0,01
<i>Voedings- en genotmiddelen</i>	94.409	61,7
w.o. brood	11.120	7,3
banket, chocolade	2.885	1,9
kruidenierswaren	31.647	20,7
kruidenierswaren en brood	3.839	2,5
kruideniersw. en manufacturen	1.936	1,3
kruideniersw. en galanterieën	557	0,4
comestibles, delicatessen	1.864	1,2
grutterswaren	318	0,2
zuivelproducten	4.911	3,2
groenten, fruit	7.711	5,0
slagerijen	11.313	7,4
wild, gevogelte	303	0,2
visch	1.245	0,8
wijnen, gedistilleerd	1.609	1,1
sigaren	11.838	7,6
snoepgoed	1.313	0,9
<i>Kleding, e.d.</i>	22.044	14,4
w.o. parfumerieën, toiletartikelen ..	240	0,1
manufacturen	10.196	6,7
manufact. en woninginrichting	555	0,4
dames- en heerenconfectie	1.385	0,9
heerenmode-artikelen	1.289	0,8
pelterijen, bont	141	0,1
dameschoeden	1.531	1,0
schoenen	6.258	4,1
uitdragerijen	449	0,3
<i>Huishoudelijke artikelen, woningin- richting</i>	25.165	16,4
w.o. huishoudelijke artikelen, ijzer- waren	5.866	3,9
aardewerk, galanterieën	2.462	1,6
woninginrichting	3.993	2,6
drogisterijen	2.820	1,8
schoonmaakartikelen, verfwaren	1.567	1,0
electrotechnische artikelen, ra- dio-artikelen	2.279	1,5
rijwielen	5.848	3,8
naaimachines	330	0,2
<i>Cultureele behoeften</i>	8.308	5,4
w.o. boeken	2.916	1,9
religieuze artikelen	126	0,1
foto-artikelen	538	0,4
schilderijen, kunstartikelen	196	0,1
lijsten, platen	295	0,2
kunstnijverheidsartikelen	347	0,2
muziekinstrumenten, grammofoons	714	0,5
uurwerken	1.292	0,8
goud, zilver, edelstenen	637	0,4
bloemen	1.247	0,8
<i>Diversen</i>	3.048	2,1
w.o. speelgoederen, sportartikelen ..	281	0,2
feestartikelen	116	0,1
lederwaren	620	0,4
kantoorinrichting	101	0,1
optische en medische artikelen	302	0,2
levende dieren	261	0,2
waterstokerijen	1.092	0,7
niet afzonderlijk genoemde arti- kelen	275	0,2
Totaal	152.992	100,0

Gaan wij thans na in hoeveel winkels elk der voornaamste artikelen verkocht werd — zoowel in winkels van de desbetreffende groep als in winkels van een andere groep, waarin dat artikel naast het eigen artikel in belangrijke mate omgezet werd — en brengen wij die aantallen in verband met het bevolkingscijfer, dan krijgen wij de volgende uitkomsten, waaruit blijkt op hoeveel inwoners één winkel voorkwam, waarin de artikelen in kwestie werden verkocht.

Gropeert men de winkels, waarin de zes meest voorkomende soorten van artikelen werden verkocht, naar de grootte-klassen der gemeenten, zoals in tabel III (pag. 22) is geschied, dan krijgt men merkwaardige uitkomsten.

II.

Winkelgroep	Aantal inwo- ners op één winkel
kruidenierswaren	205
brood	529
manufacturen	610
sigaren	625
vleesch	702
groenten, fruit	983
huishoudelijke artikelen	1.057
schoenen	1.232
rijwielen	1.251
zuivelproducten	1.535
woninginrichting	1.675
aardewerk, galanterieën	2.420
boeken	2.545
drogisterijen	2.640
banket, chocolade	2.725
electrotechnische artikelen, radio-artikelen ..	2.750

Het aantal winkels, waarin kruidenierswaren werden verkocht, neemt af met de toeneming van de grootte-klasse der gemeenten. Treft men in de kleinste gemeenten 1 winkel aan op 135 inwoners, in de opklimmende gemeenteklassen is het er 1 op de 162, 202, 268 en 397. Ditzelfde verschijnsel ziet men bij den verkoop van brood (1 winkel op resp. 365, 403, 511, 727 en 977 inwoners), en, alhoewel in iets minder sterke mate, bij den verkoop van manufacturen (1 winkel op resp. 475, 520, 586, 682 en 898 inwoners). Daarentegen ziet men bij de sigaren een toeneming van het aantal winkels met de grootte-klasse der gemeenten: 1 winkel per 825 inwoners in de gemeenten beneden 5.000 zielen, stijgend van 1 per 734 tot 1 per 564 en 1 per 512 inwoners in de gemeenten met 50—100.000 zielen. Alleen in de gemeenten met meer dan 100.000 zielen vindt men een iets grooter aantal inwoners, nl. 574 per winkel. Wat voor sigaren geldt, geldt ook voor groenten en fruit, maar in veel sterkere mate. Voor dit artikel vindt men in de kleinste gemeenten slechts 1 winkel per 2.191 inwoners en in de klassen der grotere gemeenten resp. 1 per 1.375, 923, 697 en 715 inwoners; zeer verklaarbaar, omdat op het land velen hun eigen groenten en fruit telen. Betrekkelijk geringe verschillen vertoonen de cijfers voor de slagerijen; alleen voor de grootste gemeenten vindt men een eenigszins afwijkend cijfer, dat op een relatief geringer aantal slagerijen, maar daaronder vele groote, dan in de andere gemeenten duidt.

De tweede band verschaft ons niet alleen gegevens over het winkelbedrijf. De publicatie bevat ook een overzicht van visscherij en jacht, van den handel in anderen vorm dan winkelbedrijf, van het verkeer, van het crediet- en bankwezen en het verzekeringswezen en van nog enkele andere bedrijven.

Uit de cijfers van de verschillende bedrijfstakken, welke in de publicatie per gemeente, per provincie en voor het Rijk vermeld zijn, stelden wij tabel IV (pag. 22) samen, dat totaalcijfers voor de bedrijfstakken geeft, waarbij echter in het oog gevat moet worden, dat enkele bedrijfstakken niet in de Uitkomsten der Bedrijfstelling zijn opgenomen, t.w. zieken- en begrafenisfondsen, verzekeringsagentschappen en spaarbanken. Voor vergelijking zijn de totaalcijfers voor de Nijverheid (Band I van Deel I) aan het staatje toegevoegd.

Bij de klasse Visscherij en Jacht moet opgemerkt worden, dat het eigenlijke jagersbedrijf in ons land van uiterst geringe beteekenis is. De 72 ondernemingen, in deze groep opgenomen, zijn voor een groot deel eendenkooihouders. In ons land wordt de eigenlijke jacht, evenals de robbenvangst, meestal als nevenbedrijf uitgeoefend.

Wat de visscherij betreft, vindt men in de publicatie afzonderlijke cijfers over de zee- en kustvisscherij (3.272 vestigingen met 14.399 personen), de zoetwa-

tervisscherij (1.493 vestigingen met 1.816 personen) en de oester- en mosselteelt (resp. 357 en 1.355).

Voor een meer gedetailleerd overzicht van de zeevisscherij (zonder kustvisscherij) verwijzen wij naar de reeds in 1931 gepubliceerde uitkomsten van de telling van dit bedrijf, die zoowel op de schepen als hun bemanning betrekking hebben.

De handel, die niet het winkelbedrijf betreft, omvat den groothandel, den tusschenhandel en den detailhandel (makelaardij, agentuur, venters, parlevinkers, enz.). Onderscheiding van deze soorten van handel bleek niet mogelijk; zij worden te veel gecombineerd uitgeoefend.

Deze groep handel omvat minder vestigingen en minder personen dan het winkelbedrijf (resp. 72.800 tegen 105.400 vestigingen en 196.800 tegen 251.700 personen). Het zijn uiteraard hoofdzakelijk de winkeljuffrouwen, die het groote verschil tusschen het vrouwelijk personeel veroorzaken (22.000 tegen 105.800 vrouwen of resp. 11 pCt. en 42 pCt. van het geheele personeel).

Tabel V geeft verhoudingscijfers. De verzekeringsmaatschappijen en de crediet- en bankinstellingen hebben het grootste gemiddeld aantal personen per vestiging, nl. 17 en 12,5; daarna komt de nijverheid met 6,6; het kleinste gemiddelde vinden wij voor de winkels, nl. 2,4.

De winkels hebben het grootste percentage vrouwen, nl. 42 pCt.; bij de banken en verzekeringsmaatschappijen is dit cijfer 18, in de industrie 17, bij het verkeerswezen 16, in den handel 11.

Het grootste percentage jeugdige mannen (beneden 21 jaar) vindt men in de industrie (19 pCt.), het kleinste bij het verkeer (8,7); het hoogste percentage mannen van 50 jaar en ouder treft men aan in de visscherij (25,5); daarna komen het winkelbedrijf (22) en de handel (20,5); in de nijverheid is dit percentage 15,6. In de nijverheid vindt men de meeste meisjes: 46 pCt. van alle vrouwen in die bedrijfsklasse is beneden 21 jaar. Ook in den handel vindt men veel jeugdige vrouwelijke krachten (35 pCt.), t.w. kantoorpersoneel. In het winkelbedrijf be-

III.

Grootte-klassen der Gemeenten	Winkels, waarin verkocht werd											
	kruideniers-waren		brood		manufacturen		sigaren		vleesch		groenten en fruit	
	aantal	aantal inw. op 1winkel	aantal	aantal inw. op 1winkel	aantal	aantal inw. op 1winkel	aantal	aantal inw. op 1winkel	aantal	aantal inw. op 1winkel	aantal	aantal inw. op 1winkel
Gemeenten met meer dan 100.000 inwoners.....	5.449	397	2.212	977	2.407	898	3.768	574	2.624	824	3.022	715
Gemeenten met 50-100.000 inwoners.....	2.968	268	1.092	727	1.164	682	1.552	512	1.257	632	1.140	697
Gemeenten met 10-50.000 inwoners.....	10.358	202	4.085	511	3.561	586	3.703	564	3.229	647	2.262	923
Gemeenten met 5-10.000 inwoners.....	7.447	162	2.998	403	2.323	520	1.644	734	1.745	692	878	1.375
Gemeenten met minder dan 5.000 inwoners.....	12.480	135	4.610	365	3.546	475	2.041	825	2.458	685	769	2.191
Het Rijk.....	38.702	205	14.997	529	13.001	610	12.708	625	11.313	702	8.071	983

IV.

No.	Bedrijfsklassen	Vestigingen			Personen						Vestigingen met								
		Aantal	Daarin werkzame personen	Daarin werkzame vrouwen (begr. in kol. 4)	beneden 21 jaar		21 t/m 49 jaar		50 jaar en ouder		1 Persoon	2-10 personen		11-50 personen		51-200 personen		201 en meer personen	
					Mannen	Vrouwen	Mannen	Vrouwen	Mannen	Vrouwen		Vestigingen	personen	Vestigingen	personen	Vestigingen	personen	Vestigingen	personen
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20
XIX	Visscherij en jacht.....	5.195	17.664	511	2.431	187	10.354	213	4.368	111	2.063	3.007	7.317	83	2.043	34	3.256	8	2.985
XX	Handel.....	178.216	448.538	127.787	45.640	31.527	207.246	76.722	67.865	19.538	92.760	81.511	240.024	3.583	68.602	313	26.870	49	20.282
	w.o. winkels.....	105.389	251.730	105.736	24.432	23.803	89.425	64.668	32.117	17.285	42.759	61.559	169.310	922	17.133	120	11.069	29	11.459
	overige handel.....	72.827	196.808	22.031	21.208	7.724	117.821	12.054	35.748	2.253	50.001	19.952	70.714	2.661	51.469	193	15.801	20	8.823
XXI	Verkeer.....	66.817	301.053	48.407	21.981	6.391	185.178	30.435	45.487	11.581	27.705	36.631	108.156	1.999	41.403	345	33.630	137	90.159
XXII	Crediet- en bankwezen..	2.135	26.646	4.715	3.096	1.283	15.674	3.209	3.161	223	419	1.253	5.954	398	7.596	50	5.000	15	7.677
XXIII	Verzekeringswezen.....	661	11.259	2.046	1.375	640	6.249	1.317	1.589	89	34	403	1.859	175	3.706	45	4.234	4	1.426
I t/m XVII	Nijverheid.....	157.020	1.031.055	171.569	162.849	79.234	562.469	81.891	134.168	10.444	63.749	82.277	288.975	8.537	181.534	1.927	179.373	530	317.424

V.

Bedrijfsklasse	Gemid. aantal personen per vestiging	% vrouwen van het totaal aantal pers.	Personen						Vestigingen										
			mannen			vrouwen			1 persoon		2-10 personen		11-50 personen		51-200 personen		meer dan 200 pers.		
			% beneden 21 jaar	% 21 t/m 49 jaar	% 50 jaar en ouder	% beneden 21 jaar	% 21 t/m 49 jaar	% 50 jaar en ouder	% vestigingen	% personen	% vestigingen	% personen	% vestigingen	% personen	% vestigingen	% personen	% vestigingen	% personen	
XIX.	Visscherij en jacht	3,4	2,9	14,2	60,3	25,5	36,6	41,7	21,7	39,7	11,7	57,9	41,4	1,6	11,6	0,6	18,4	0,2	16,9
XX.	Handel.....	2,5	28,5	14,2	64,6	21,2	24,7	60,0	15,3	52,0	20,7	45,7	53,5	2,0	15,3	0,2	6,0	0,1	4,5
	w.o. winkels..	2,4	42,0	16,7	61,8	22,0	22,5	61,2	16,3	40,5	17,0	58,4	67,3	0,9	6,8	0,1	4,4	0,1	4,5
	overige handel	2,7	11,2	12,1	67,4	20,5	35,1	54,7	10,2	68,6	25,4	27,4	35,9	3,6	26,2	0,3	8,0	0,1	4,5
XXI.	Verkeer.....	4,5	16,1	8,7	73,3	18,0	13,2	62,9	23,9	41,5	9,2	54,8	35,9	3,0	13,8	0,5	11,2	0,2	29,9
XXII.	Crediet en bankwezen	12,5	17,7	14,1	71,5	14,4	27,2	68,1	4,7	19,6	1,6	58,7	22,3	18,6	28,5	2,3	18,8	0,7	28,8
XXIII.	Verzekeringsw.	17,0	18,2	14,9	67,8	17,3	31,3	64,4	4,3	5,1	0,3	61,0	16,5	26,5	32,9	6,8	37,6	0,6	12,7
I t/m XVII.	Nijverheid	6,6	16,6	19,0	65,4	15,6	46,2	47,7	6,1	40,6	6,2	52,4	28,0	5,4	17,6	1,2	17,4	0,4	30,8

hoort slechts 22,5 pCt. van het vrouwelijk personeel tot de groep der jeugdigen.

Het is het Verkeer, waarbij men het grootste percentage vrouwen boven de 50 jaar aantreft (nl. 24 pCt.), wat hoofdzakelijk veroorzaakt wordt door de pensions, hotels, restaurants en café's, waar het 28,6 pCt. van het totaal aantal vrouwen (31.129) bedraagt; in de industrie is dit percentage 6.

Verreweg het hoogste percentage éénmansbedrijven vindt men in den handel, nl. 69 pCt., met 25 pCt. van alle daarin werkzame personen. In de nijverheid behoort 41 pCt. tot de éénmansbedrijven, met 6 pCt. van alle personen. Daarentegen komen de grootste vestigingen (met meer dan 50 personen) voor bij die der verzekeringsmaatschappijen (7 pCt. der vestigingen, met 50 pCt. van het personeel), waarop volgen de vestigingen van het crediet- en bankwezen (3 pCt. en 47 pCt.), de nijverheid (1,6 pCt. en 48 pCt.) en het verkeer (0,7 pCt. en 40 pCt.).

v. D. v. I.

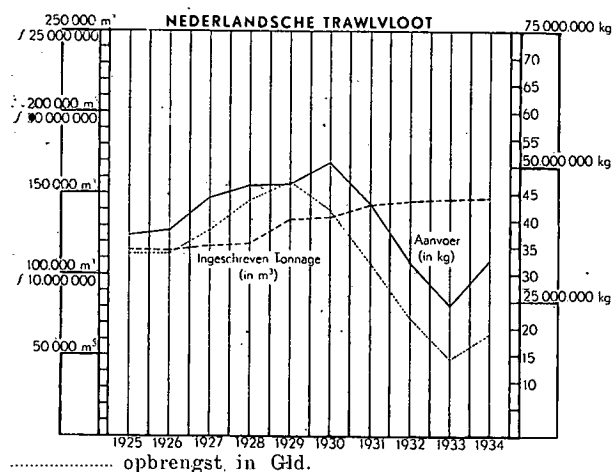
PRODUCTIEVERHOUDINGEN IN DE TRAWL- VISSCHERIJ.

Onder de verschillende vischwijzen, die wij bij de zeevisscherij aantreffen, is die met het trawl net de belangrijkste. Hierbij is het welhaast noodzakelijk, dat het schip, waarmede de visscherij wordt uitgeoefend, mechanisch wordt voortbewogen.

Teneinde hier niet in technische bijzonderheden te treden, willen wij slechts vermelden, dat bij het vissen met het trawl net het schip zich voortbeweegt en het trawl net over den zeebodem achter zich aansleept. Het laat zich begrijpen, dat bij deze actieve vischwijze een mechanische voortbeweging van het schip zeer gewenscht is.

De Nederlandsche trawlvloot is dan ook hoofdzakelijk samengesteld uit mechanisch voortbewogen vaartuigen, zooals: stoomtrawlers, motortrawlers, motorloggers, motorkotters, sleepbooten en motor-kustvisschersvaartuigen.

Het voornaamste scheepstype van de trawlvloot is de stoomtrawler. Ca. 65 pCt. van de totaal door de trawlvisscherij aangevoerde hoeveelheid visch werd in 1934 door dit scheepstype gevangen. Daarna volgen in belangrijkheid: de motorloggers, de motorkustvisschers, de motortrawlers en tenslotte de motorkotters. In de grafiek stelden wij de ingeschreven tonnage in bruto m³, den aanvoer en de opbrengst van de Nederlandsche trawlvloot gedurende de laatste tien jaren voor. Het valt zeer te betreuren, dat niet de gegevens ter beschikking staan betreffende de tonnage van de aan de trawlvisscherij deelnemende vloot. Hierdoor zou immers eenig inzicht in de rentabiliteit van de vloot te verkrijgen zijn.

Uit de grafiek valt in de eerste plaats af te lezen de voortdurende stijging van de ingeschreven tonnage. Zelfs in het jaar 1934 is nog een vooruitgang waar te nemen. Oppervlakkig beschouwd zou een stij-

ging een gezond verschijnsel genoemd moeten worden. Bij nadere beschouwing blijkt echter het tegendeel. In 1925 waren 167 stoomvaartuigen ingeschreven en namen 159 deel aan de visscherij, terwijl in 1934 200 vaartuigen waren ingeschreven en slechts 93 aan de visscherij deelnamen. Weten wij verder, dat ca. 70 pCt. van de stoomtrawlers ouder zijn dan 20 jaar en ca. 50 pCt. ouder zijn dan 30 jaar, dan valt het niet moeilijk te concluderen, dat bij den aanbouw of den aankoop van schepen in het geheel geen oude schepen zijn opgeruimd. Dit is een groot nadeel, omdat een zeer oneconomisch deel van het productie-apparaat gehandhaafd blijft en derhalve een latente concurrentie vormt bij een periode van hogere prijzen.

Na 1930 is een scherpe daling van de hoeveelheid en de opbrengst der trawlvisscherij ingetreden.

Thans zullen wij nader onderzoeken, welke veranderingen in de bedrijfsuitkomsten bij de stoomtrawlers hebben plaats gevonden. In onderstaande tabel zijn een aantal gegevens gegroepeerd, die hierover eenig licht verschaffen.

Jaar	Aantal deelnemende stoomtrawlers	Gem. tonnage per vaartuig van de te IJmuiden binnengek. tr.	Gemiddelde opbrengst per reisdag bij Noord-Zeevisscherij	
			In kg	In Gld.
1934	93	573	1184	205
1933	100	548	1240	210
1932	131	572	1047	233
1931	181	561	1056	252
1930	201	530	936	259
1929	202	519	807	285
1928	176	519	855	294
1927	162	518	877	282
1926	160	534	858	273
1925	159	521	831	263

Toen in het jaar 1928 de gemiddelde opbrengst per reisdag f 294 bedroeg, was deze opbrengst aanleiding om meer trawlers in de vaart te brengen. In het volgende jaar komen dan 26 vaartuigen meer in de vaart. Het zijn waarschijnlijk niet de productiefste trawlers, want de gemiddelde opbrengst in kg per reisdag daalt ruim 5 pCt. en de geldelijke uitkomsten per reisdag verminderen met ruim 3 pCt. In het jaar 1930 treedt de prijsdaling in. De gemiddelde opbrengst per reisdag in gulden wordt minder ondanks een hogere opbrengst in kg. Het volgend jaar worden een aantal schepen uit de vaart genomen en in de daarop volgende jaren zet dit verschijnsel zich voort. De gemiddelde opbrengst per reisdag in gulden blijft dalen, maar de vangcapaciteit van de aan de visscherij deelnemende vaartuigen wordt groter.

Het zijn blijkbaar juist de grotere trawlers, die productief genoeg zijn om in de vaart te blijven, want de gemiddelde tonnage per schip neemt toe (het cijfer voor het jaar 1933 is beïnvloed door de staking te IJmuiden). Minder dan de helft van de in 1929 aan de trawlvisscherij deelnemende vloot was in 1934 nog in bedrijf. De bedrijfsuitkomsten vertoonen een achteruitgang van ruim 27 pCt. Indien men de waardering van de munteenheid en de daaruit voortvloeiende daling van de exploitatiekosten in aanmerking neemt, dan blijkt hieruit wel, dat de uit de vaart genomen 50 pCt. der vloot reeds in 1929 ternauwernood rendabel te exploiteeren was. Het is ook juist 50 pCt. der vloot, die ouder dan 30 jaar is en reeds gesloopt had moeten zijn.

Vergelijken wij de gemiddelde opbrengst in kg en gulden in 1929 met die van 1934 dan blijkt, dat de opbrengst in kg met 47 pCt. is gestegen en de opbrengst in gulden met ruim 27 pCt. is gedaald. Belangrijk is om na te gaan, of de waardedaling uitsluitend is toe te schrijven aan de algemeene daling van het prijsniveau dan wel of ook andere oorzaken daartoe hebben geleid. In de volgende tabel vindt men een aantal cijfers, die hierin eenig inzicht kunnen geven.

Gemiddelde opbrengst per reisdag in kg van stoomtrawlers in de Noordzee (te IJmuiden binnengekomen).

Vischsoort	1925	1927	1929	1930	1931	1932	1933	1934
Totaal.....	818	878	809	946	1108	1088	1166	1231
Tong	27	56	42	15	16	36	36	32
Schol	230	249	197	165	127	93	102	117
Schelvisch	275	220	210	349	407	364	443	381
Kabeljauw	105	151	132	197	244	235	264	258
Totaal dezer 4 soorten	637	676	582	726	794	728	845	787
Vier soorten in % van het tot.	78 %	77 %	72 %	77 %	72 %	67 %	73 %	64 %

De vier soorten tong, schol, schelvisch en kabeljauw zijn de belangrijkste vischsoorten in waarde en gewicht voor de trawlvisscherij. Wij zien, dat deze waardevolle soorten in de laatste jaren sterk aan het afnemen zijn. Over de jaren 1925/1929 maakten de genoemde soorten gemiddeld 77,2 pCt. van de totale aangevoerde hoeveelheid uit; in de laatste vijf jaren zijn zij tot 70,4 pCt. teruggelopen. De gemiddelde opbrengst per reisdag bedroeg voor de eerste vijf jaren f 276 en voor de laatste vijf jaren f 232, hetgeen een vermindering van 12 pCt. beteekent.

Hier blijft nu nog buiten beschouwing de eventuele teruggang in kwaliteit van de genoemde vier vischsoorten, die veroorzaakt wordt, doordat de visch, die gevangen wordt, gemiddeld kleiner van stuk is. Niettemin moet nu reeds erkend worden, dat de vermindering van de bedrijfsuitkomsten niet in de eerste plaats aan de veranderde economische omstandigheden te wijten is. *Het is de achteruitgang van den vischstand der waardevolle soorten, die bij de Noordzeevisscherij lagere bedrijfsuitkomsten veroorzaakt.*

Wat hierboven voor de te IJmuiden binnengekomen stoomtrawlers tot uiting komt, valt bij de geheele trawlvisscherij op te merken. In 1925 maakten tong, schol, schelvisch en kabeljauw 73,6 pCt. van het gewicht en 74 pCt. van de waarde uit. In het jaar 1929 waren deze cijfers resp. 64,5 pCt. en 73,2 pCt.; in 1934 nog slechts 61,3 pCt. en 70,1 pCt.

Hier teekenen zich duidelijk de nadeelen van de zogenaamde pufvisscherij af. Over dit onderwerp bracht in 1925 de bioloog Dr. J. J. Tesch een uitvoerig rapport uit.¹⁾ Er zijn thans tien jaren voorbijgegaan na het uitbrengen van bovengenoemd rapport en nog steeds heeft de Regeering niet ingegrepen. De economische nadeelen doen zich voortdurend sterker gevoelen en juist in een tijd van algemeene prijsdaling weegt deze factor zeer zwaar.

In Engeland en Duitschland werd dit vraagstuk wel reeds aangepakt.²⁾

Ook de uitkomsten van de visscherij der stoomtrawlers op de Iersche Zee, Engelsch Kanaal en IJsland zijn in de laatste jaren zeer achteruitgegaan. De gemiddelde opbrengst per reisdag bijvoorbeeld voor de visscherij van stoomtrawlers in het IJsland-gebied is in 1934 terug gelopen tot f 135 tegen een gemiddelde opbrengst per reisdag van f 338 in 1929.

In onderstaande tabel geven wij het gemiddelde aantal reisdagen per reis en het gemiddelde aantal reisdagen per schip per jaar van de stoomtrawlers.

Hieruit blijkt, dat het gemiddeld aantal reisdagen per reis vermeerderd is, doch het gemiddeld aantal reisdagen per schip per jaar verloopt ongunstig. Een bepaald productief gebruik van de vloot kan hieruit niet geconcludeerd worden.

In het algemeen kan men wel zeggen, dat de thans in gebruik zijnde stoomtrawlers de productiefste zijn. Zoowel in gemiddelde opbrengst in kg als in guldens geeft dit scheepstype bij de visscherij op de Noordzee

¹⁾ Rapport aangaande de Pufvisscherij door Dr. J. J. Tesch, Verslagen en mededeelingen van de afd. Vissoherijen, No. 9.

²⁾ In Engeland Sea Fishing Act, Juli 1933; in Duitschland Vaststelling minimum-maat voor schol Mei 1935.

zelfs hogere cijfers te zien dan het moderne type trawler: de motortrawler. In 1934 was de gemiddelde opbrengst van de stoomtrawlers bij de Noordzee-visscherij 1184 kg tegen 1006 kg bij de motortrawlers, terwijl in het zelfde jaar de gemiddelde opbrengst in guldens 205 voor de stoomtrawlers en 175 voor de motortrawlers bedroeg. Men zou echter een inzicht in de exploitatiekosten moeten hebben om een oordeel te kunnen vormen over de rentabiliteit van beide scheepstypes.

Stoomtrawlers.

Jaar	Gem. aantal reisdagen per reis	Gem. aantal reisdagen per schip per jaar
1934.....	11	200
1933.....	9	171
1932.....	—	—
1931.....	10	119
1930.....	9	210
1929.....	9	221
1928.....	9	235
1927.....	9	236
1926.....	9	212
1925.....	9	224

Thans willen wij nog de motorlogger bespreken. De andere scheepstypes zullen wij hier niet onderzoeken, omdat dan ons werk te omvangrijk zou worden.

De motorisering van de zeillogger vond plaats in 1928 en in de jaren 1929—1930 bereikte zij haar hoogtepunt. In de volgende tabel geven wij vanaf het jaar 1929 (het beste jaar voor de trawlvisscherij van het laatste decennium) een overzicht over de gemiddelde opbrengsten per reislag en gemiddeld aantal reisdagen per reis en per schip per jaar.

Motorloggers.

Jaar	Gemid. aantal reisdagen per reis	Gemid. aantal reisdagen per schip per jaar	Gemid. opbrengst p. reisdag	
			In kg	In Gld.
1934	9	178	238	70
1933	9	173	252	73
1932	8	171	204	68
1931	7	133	204	89
1930	7	115	197	85
1929	7	107	244	101

De gemiddelde opbrengsten per reisdag in kg tonen weliswaar schommelingen, maar er valt toch geen bijzondere tendens aan te wijzen. De waarde-opbrengsten loopen in de laatste jaren geleidelijk achteruit. In het jaar 1934 was de waarde-opbrengst ca. 30 pCt. lager dan in 1929 (bij de stoomtrawlers bedroeg deze daling 27 pCt.). Voor een juist inzicht in de oorzaken van de daling der waarde-opbrengsten zou men, gelijk wij hierboven voor de stoomtrawlers deden, een splitsing naar de aangebrachte vischsoorten dienen te maken. Met de tot onze beschikking staande gegevens is dit niet wel mogelijk. Uit de stijging van het gemiddeld aantal reisdagen per reis valt af te leiden, dat men door verlenging der reizen de onkosten heeft willen doen dalen. De stijging van het gemiddeld aantal reisdagen per schip per jaar wordt waarschijnlijk veroorzaakt door de geringere deelname van de motorloggers aan de haringvisscherij.

Onderstaand geven wij tenslotte nog de gemiddelde prijzen per kg van de te IJmuiden aangevoerde visch, gesplitst naar enkele scheepsoorten.

Trawlvisscherij.

Jaar	Motortrawlers	Stoomtrawlers	Motortrawlers	Kustvisschers vaartuigen
1934	0.15	0.17	0.30	0.24
1933	0.16	0.16	0.30	0.20
1932	0.25	0.22	0.34	0.20
1931	0.24	0.23	0.44	0.22
1930	—	0.27	0.45	0.24
1929	—	0.34	0.44	0.25

Zeker is het, dat de uitkomsten van het type stoomtrawler het ongunstigst te noemen zijn. De gemiddelde prijs per kg was in 1934 met 50 pCt. gedaald ten opzichte van den gemiddelden prijs in het jaar 1929. Voor de motorloggers bedroeg deze daling 32 pCt. en voor motorkustvisschersvaartuigen slechts 4 pCt.

Resumeerende meenen wij door het bovenstaande tot de volgende conclusies te moeten komen:

- a. het productie-apparaat is voor een belangrijk deel verouderd en derhalve oneconomisch;
- b. er dient onderzocht te worden, welk scheepstype het productiefste type is, voor welk onderzoek wij ten deele reeds den weg hebben aangegeven;
- c. het verouderde gedeelte der vloot dient gesloopt te worden ¹⁾ en de opbouw van het productie-apparaat moet geleid worden in de richting van het meest economische scheepstype;
- d. de achteruitgang van den vischstand der Noordzee gaat een zoodanigen catastrophalen omvang aannemen, dat maatregelen dringend geboden zijn;
- e. in de eerste plaats dient op deze interne oorzaken de nadruk te worden gelegd en eerst dan kunnen de oorzaken, die uit de verandering van de conjunctuur volgen, in aanmerking worden genomen.

A. F. HACCOU.

¹⁾ Zie voor sloop- en opbouwplan in Frankrijk: Handelsberichten 28 Februari 1935, 29e Jaargang, No. 9.

Alle in dit artikel verwerkte cijfers zijn ontleend aan de jaarcijfers van de Verslagen en mededeelingen van de Afdeling Visscherijen van het Departement van Economische Zaken (thans Departement van Landbouw en Visscherijen) en aan de jaarverslagen van het Staatsvisschershavenbedrijf te IJmuiden.

EEN STAATSINSTELLING TER BEVORDERING VAN DEN UITVOER.

De gedachte, dat de staat den nationalen uitvoer moet bevorderen, karakteriseert een speciale economische zienswijze. Aanvankelijk was bevordering van den invoer het doel van den buitenlandschen handel; men had goederen noodig, welke het eigen land niet bezat, ruilde ze tegen nationale producten of verwierf ze door oorlog en roof. Langzamerhand eerst krijgt de handhaving van den afzet van binnenlandse producten een zoo groote beteekenis, dat de Staat met vredelievende of zelfs, zooals Engeland in het midden van de vorige eeuw in den opiumoorlog tegen China, met militaire middelen de belemmeringen, welke dezen afzet bemoeilijken, gaat overwinnen. Door de grootere industrialisatie neemt de behoefte aan export zoozeer toe, dat de groote industrielanden, hetzij (zooals Engeland en de Vereenigde Staten) bij hun diplomatieke vertegenwoordigingen in het buitenland een speciale organisatie voor het bestudeeren van de afzetmogelijkheden inschakelden (ambtenaren van het „Department of Overseas Trade” resp. van het „Bureau of Foreign and Domestic Commerce”), hetzij (zooals Duitschland) de consuls met deze studie belastten.

De agrarische landen volgden dit voorbeeld slechts schoorvoetend. Slechts enkele Dominions hebben handelsvertegenwoordigingen in Londen en in de voornaamste plaatsen buiten het Imperium. Nederland speciaal stond op het standpunt, dat de geregelde consulaire berichtgeving van algemeenen en bijzonderen aard, alsmede de steun, welke de consuls bij concrete zakenmogelijkheden aan de offerten uit het vaderland gaven, een voldoende bevordering van de exportzaken boden, temeer, omdat Rotterdam en Amsterdam over een uitgebreiden particulieren informatiedienst beschikten. Deze houding was ongetwijfeld juist, zolang de prijs in de wereld de beslissende factor was voor den omvang en de richting van den buitenlandschen handel. Naarmate het vrije goederen- en betalingsverkeer echter belemmerd werd, moest de Nederlandsche Regeering actiever dan tot

dusserre de nationale uitvoerbelangen beschermen. Zij deed zulks in de eerste plaats door haar onderdanen tegen verliezen, welke uit de transfer-insolventie van het debiteurenland konden voortspruiten, te beschermen; de clearingverdragen zijn hiertoe het middel. Zij schakelen bij de handelsverdragen de groote Nederlandsche koopkracht in, teneinde de medewerking van andere staten bij het koopen van Nederlandsche goederen te verkrijgen. Zonder de tot dusverre op dit gebied behaalde successen te verkleinen, moet toch worden geconstateerd, dat het maximum van hetgeen bereikt kan worden, nog geenszins is verkregen. Wanneer met name Nederland zich afzetmogelijkheden in het buitenland voor zijn zich ontwikkelende industrie wil verzekeren, dan komt het er niet alleen op aan, in handelsverdragen deugdelijke uitvoerkansen te openen, doch nog meer daarop, dat deze kansen door de betrokken industrieën en firma's ook werkelijk worden benut.

Uit het voorbeeld van den buitenlandschen handel van Nederland met Zuid-Amerika blijkt wel zeer duidelijk, hoeveel er op het gebied van de systematische bevordering van den uitvoer nog kan worden gedaan. Op den voorgrond zij gesteld, dat Nederland in alle landen van Zuid-Amerika op de grootst mogelijke politieke sympathieën kan rekenen. In bijna alle landen spelen de Nederlandsche reederijen ook thans nog een groote rol, zoowel ten aanzien van de binnenkomende en uitgaande lading als ten aanzien van het passagiersvervoer. Een groot aantal Zuid-Amerikaansche leeningen is in Nederland geplaatst; het Nederlandsche bankwezen heeft overal haar eigen kantoren of zeer in aanzien zijnde vertegenwoordigers. De Nederlandsche goederenoffertes ontmoeten dus een atmosfeer, welke veel gunstiger is dan voor menige industriele grootmacht. Niettemin toonen de cijfers, dat de Nederlandsch-Zuid-Amerikaansche handelsbalans in sterke mate passief is:

	1ste halfjaar 1935			1ste halfjaar 1934		
	Invoer uit	Uitvoer naar	Saldo	Invoer uit	Uitvoer naar	Saldo
	(In miljoenen Guldens).					
Argentinië .	41,7	3,7	— 38,0	30,6	3,0	— 27,6
Brazilië ...	4,4	1,0	— 3,4	6,8	1,2	— 5,6
Bolivia	3,2	0,01	— 3,1	2,9	0,5	— 2,4
Chili	1,7	0,25	— 1,45	1,0	0,3	— 0,7
Uruguay ...	1,5	0,3	— 1,2	0,9	0,4	— 0,5
Columbia ..	1,0	0,2	— 0,8	1,3	0,2	— 1,1

Ook indien men niet principieel op het standpunt staat, dat een handelsbalans in evenwicht behoort te zijn, zal men toch speciaal in de ontwikkeling van de Nederlandsch-Argentijnsche handelsbalans een bewijs moeten zien van het feit, dat de uitvoermogelijkheden voor onze machine-, textiel- en levensmiddelenindustrie en van de Nederlandsche werven (om slechts enkele van de in aanmerking komende bedrijfstakken te noemen) geenszins ten volle worden gebruikt.

De Zuid-Amerikaansche handelsstatistieken toonen alle dezelfde wanverhouding tusschen invoer uit en uitvoer naar Nederland, hoewel van tijd tot tijd tendenzen tot verbetering bij den invoer en, vanuit het standpunt van Nederland als doorvoerland, absoluut ongewenschte tendenzen tot verswakking bij den uitvoer moeten worden geconstateerd. Het Nederlandsche aandeel in den totalen invoer van Argentinië steeg van 1,7 pCt. in het eerste halfjaar van 1934 tot 1,9 pCt. in het eerste halfjaar van 1935. De Argentijnsche uitvoercijfers kunnen niet worden gebruikt, daar zij ten aanzien van 1934 den uitvoer wel naar de landen, waarheen werd geëxporteerd, verdeelen, voor 1935 echter rond 1/3 van den geheelen uitvoer als „aan order” verkocht vermelden. Bij den totalen invoer van Brazilië van goud-£ 28 (1933) en goud-£ 25½ mill. (1934), komen in beide jaren rond 1,05 mill. voor rekening van Nederland, zoodat dus ook hier een naar verhouding lichte verbetering valt op te merken. De vermindering van het Nederlandsche aandeel in den totalen uitvoer van Brazilië

(waarde 1933 ruim goud-£ 1,6 tegen 1934 nog geen goud-£ 1,5 mill. op een totale uitvoerwaarde van ca. 35¼ mill. in beide jaren) moet in hoofdzaak aan de directe Braziliaansche katoenverscheppingen naar de Duitsche havens worden toegeschreven. De invoer van Nederlandsche goederen in Columbia steeg weliswaar van 0,8 mill. Pesos in 1933 tot 1,2 mill. in 1934, doch gedurende hetzelfde tijdvak steeg de totale invoer van Columbia van 50 tot 87¼ mill. Pesos. Eveneens hield de stijging van den Columbiaanschen uitvoer naar Nederland van 3 tot 3,8 mill. Pesos geen gelijken tred met de algemeene toeneming van den uitvoer van 73 tot 124 mill.

Deze enkele voorbeelden, hoeveel fouten door de schommelingen van de Zuid-Amerikaansche valuta's daaraan ook kunnen kleven, toonen toch duidelijk, dat het verbeteren van de handelsbalans tusschen Nederland en de Zuid-Amerikaansche Staten eerder door een vermindering van de Nederlandsche aankopen, dan door een vermeerdering van de Nederlandsche verkoopen plaats heeft. Overigens valt deze tendens ook in de algemeene handelsstatistiek op te merken. In de eerste zeven maanden van het loopende jaar daalt de Nederlandsche invoer t.o.v. het voorgaande jaar van f 623 mill. tot f 532 mill., terwijl de Nederlandsche uitvoer niet alleen niet steeg, doch zelfs van f 397 mill. tot f 373 mill. daalde.

In deze omstandigheden verdienen de maatregelen, welke andere landen in het belang van een systematische bevordering van hun uitvoer hebben genomen, speciaal de aandacht. Er is natuurlijk geen sprake van, dat inrichtingen kunnen worden overgenomen, welke de jure (Sovjet-Rusland) of de facto (Duitschland) een monopolisatie van den buitenlandschen handel en de uitschakeling van of op zijn minst een strenge staatscontrôle op het particulier initiatief tengevolge hebben. Anderzijds eischen de Engelsche of Amerikaansche organisaties ter bevordering van den uitvoer de volle aandacht; zij zijn echter veel te kostbaar, om zelfs op een kleinere basis in Nederland te kunnen worden geïmiteerd. Daarentegen is het ongetwijfeld van direct practisch belang, de organisatie van een modern en met bescheiden middelen werkend instituut ter bevordering van den uitvoer te leeren kennen. Een dergelijk instituut is het, op grond van de wet van 21 Juni 1934 ingevolge een verordening van 4 Juli 1934 opgericht Tsjecho-Slowaaksche uitvoerinstituut (Exportni Ustav Československy) te Praag. Tot de taak van het instituut behoort „de krachtadige bevordering van de ontwikkeling van den Tsjecho-Slowaakschen uitvoer, in het bijzonder door concentratie en organisatie van de informatie-, propaganda-, bemiddelings-, advies-, studie- en opleidingsdiensten”.

De voornaamste taak is terecht het verschaffen en doorgeven van buitenlandsch materiaal ter informatie van den handel. Het instituut verkrijgt dit door de consulaten en ook door eigen vertegenwoordigers in het buitenland; het doorgeven van deze mededeelingen geschiedt, voor zooverre zij van vertrouwelijk aard zijn of een speciaal karakter dragen, direct aan de belanghebbenden, anders via een eigen orgaan van het instituut. Dit orgaan is de „Welthandel” (er verschijnt ook een uitgave in het Tsjechisch), een wekelijks gepubliceerde, aan één zijde gedrukte correspondentie, waarvan de abonnementsprijs Kc. 120, of rond f 7,50 per jaar bedraagt. De artikelen en aanteekeningen dragen een zoodanig opschrift, dat zij in een register naar landen, resp. naar goederen, kunnen worden gerangschikt; men tracht ook den kleinen industrieel en den exporteur in staat te stellen om een omvangrijk exportarchief aan te leggen, waaruit hij zich in een concreet geval direct en zonder speciale aanvragen omtrent exportmogelijkheden, exporttechniek, betalingswijze, deviezenvoorschriften, invoerrechten e.d. kan oriënteren. Voor zooverre in speciale gevallen de inlichtingen door „Welthandel” niet voldoende zijn, staat het instituut den binnen-

landschen belanghebbenden met raad ter zijde; het geeft in het bijzonder ook leiding bij het incasseeren van reeds vervallen en bevroren vorderingen, licht het Ministerie van Handel en dat van Buitenlandsche Zaken in omtrent speciale door de exporteurs geuite wenschen, en maakt bij de buitenlandsche belanghebbenden propaganda voor de Tsjechische fabrikanten. Het spreekt vanzelf, dat het instituut zelf op geen enkel terrein van het bedrijfsleven werkzaam is.

Ten aanzien van de propaganda bestaat de taak van het instituut enerzijds uit het arrangeeren van collectieve tentoonstellingen in het buitenland, anderzijds uit het aantrekken van buitenlandsche koopers op de „Prager Messe”.

Aan inkomsten heeft het instituut, zooals vanzelf spreekt, de beschikking over de abonnementsgelden van „Welthandel”, welke echter juist voldoende zijn om de drukkosten te dekken. Bovendien ontvangt het instituut een subsidie van de Regeering van Kr. 3 mill. per jaar. Tenslotte komen als toevallige inkomsten in aanmerking vergoedingen voor zeer bewerkelijke informaties, advertenties in „Welthandel” e.d. De inkomsten worden volgens instructies van den door de Regeering benoemden voorzitter door den algemeenen directeur aangewend; hij wordt bijgestaan door een raad, gevormd uit vertegenwoordigers van de industrie, van landbouw en de consumenten.

Door de oprichting van het Praagsche exportinstituut worden, hierop werd bij de opening door den Tsjechischen Minister van Handel de aandacht gevestigd, geen garanties voor een spoedige sterke uitbreiding van den buitenlandschen handel van Tsjecho-Slowakije gegeven. Inderdaad kan een dergelijk instituut zijn nut voor de natie pas aantoonen, wanneer het voeling krijgt met de exporteurs en in staat is, zijn onderzoekingen speciaal op hun behoeften in te stellen. Het komt er ook veel op aan, in welke mate en in welk tempo het nieuwe instituut in staat is, het wantrouwen te overwinnen, dat het vooraf in die kringen ontmoet, welke reeds lang hebben geëxporteerd en welke research op een gebied, dat in zoo sterke mate voeling moet houden met de practijk als export, gevaarlijk en overbodig vinden. Tot de moeilijkste taak van een exportinstituut behoort tevens, om zoo te werken, dat het de producenten niet prikkelt, den uitvoerhandel te passeeren — een ontwikkeling, welke steeds tot aanzienlijke nationale en particuliere verliezen door onkunde van de toestanden in het buitenland moet leiden. Daarentegen kan het exportinstituut voor het nationale bedrijfsleven groot nut afwerpen, doordat het zeer groote kringen van producenten „export-minded” maakt, hen op ontwikkelingstendenzen in het buitenland en op de mogelijkheden wijst om van deze tendenzen ten gunste van het eigen bedrijf gebruik te maken. Het is niet te vermijden, dat op deze wijze de particuliere berichtendienst van de kranten en tijdschriften van tijd tot tijd wordt voorbijgestreefd. In den regel zullen de mededeelingen van een exportinstituut door zijn speciale oriëntering op de exportbelangen sterk van de meer algemeen economisch georiënteerde krantenberichten verschillen. Het instituut moet er vooral voor zorgen, particulier-economische en niet algemeen economische inlichtingen te verstrekken, want hieraan bestaat reeds thans geen gebrek.

Het is in de eerste plaats de taak van de industrie en den handel om na te gaan of en in welke mate in navolging van de Tsjechische organisatie ook een Nederlandsch exportinstituut moet worden opgericht.

Zeker is evenwel, dat een dergelijk met de practijk samenwerkend, in modernen koopmansgeest geleid instituut aan het Nederlandsche bedrijfsleven waardevolle stimulansen kan geven en een betere en rendabele aanwending van het Nederlandsche kapitaal en van de Nederlandsche arbeidskracht mogelijk zou kunnen maken door een verhooging van de productiviteit van het nationale bedrijfsleven.

Dr. W. SCHÜCK.

DE RIJKSMIDDELEN OVER NOVEMBER 1935.

Het Overzicht van de Rijksmiddelen over November 1935 verschilt niet veel van dat der voorafgaande maanden. Het is alleen iets ongunstiger. De niet-kohierbelastingen, die zich nog het gemakkelijkst laten vergelijken, brachten ditmaal *f* 29.997.100 op tegen *f* 32.536.500 in November 1934 en vertoonden derhalve een achteruitgang van *f* 2.539.400. Slechts enkele middelen gaven, in vergelijking met dezelfde maand van het vorige jaar, een hooger opbrengstcijfer te zien, te weten het statistiekrecht, de geslachtaccijns, de belasting op gouden en zilveren werken, de couponbelasting en de successierechten. Maar al de overige middelen gingen in dalende lijn. Nog onbevredigender is het, dat ook de gemiddelde maandraming niet werd bereikt; het nadeelig verschil beloopt n.l. niet minder dan *f* 3.182.100.

De totale opbrengst over de eerste elf maanden van het loopende jaar bedraagt *f* 335.021.900 tegen *f* 325.843.300 in hetzelfde tijdvak van 1934 en bij een evenredige raming van *f* 364.970.800. Indien wij ook ditmaal, om een meer zuivere vergelijking te krijgen, de omzetbelasting buiten beschouwing laten, worden de cijfers als volgt: opbrengst elf maanden 1935 *f* 279.610.200; opbrengst elf maanden 1934 *f* 276.939.600; raming elf maanden 1935 *f* 290.262.500. De achterstand bij de raming is niet onbelangrijk; de overschrijding van de ontvangsten van Januari t/m. November 1934 vrij gering. Neemt men bovendien in aanmerking, dat de invoerrechten door toevallige omstandigheden *f* 7.015.200 meer hebben opgeleverd en de tabaksaccijns, waarvan het tarief werd verhoogd, een surplus van *f* 2.545.200 in de schatkist heeft gebracht, dan kan hieruit worden afgeleid, hoe ongunstig de loop van de overige middelen wel moet zijn geweest.

De dividend- en tantiënebelasting stelde in de afgelopen maand opnieuw teleur; de opbrengst bedroeg niet meer dan *f* 396.600, of *f* 641.700 minder dan in de gelijknamige maand van 1934. Doordat ook de vorige maanden over het algemeen genomen slecht waren, is de achterstand over de reeds verstreken maanden van het jaar reeds opgelopen tot *f* 2.054.300. Van een inhalen van dit tekort kan natuurlijk geen sprake zijn. Hoewel de voordeelige maanden voor dit middel in het midden des jaars vallen, bleef de totale opbrengst der eerste elf maanden *f* 452.600 bij de raming ten achter.

De invoerrechten brachten ditmaal *f* 445.000 minder op dan in November 1934, hoewel de ontvangsten van laatstgenoemde maand aan den lagen kant waren. Wellicht is hierin een wisselwerking te zien met de vorige maand (October 1935), toen de invoerrechten, vermoedelijk in verband met de gespannen internationale verhoudingen, tijdelijk zeer ruim vloeiden; in die maand kwam *f* 9.511.300 binnen tegen thans *f* 6.987.600. Het statistiekrecht gaf ditmaal *f* 4.400 méér, waaruit blijkt, dat de omvang van onzen buitenslandschen handel althans ditmaal groter is geweest. Gerekend over elf maanden werd aan invoerrechten *f* 7.015.200 meer ontvangen dan in het vorige jaar; daarentegen vertoont het statistiekrecht over genoemd tijdvak een daling van *f* 131.000.

Van de accijnzen gaf alleen de geslachtaccijns een hooger opbrengstcijfer te zien (toeneming *f* 62.900). Toch was de opbrengst van November jl. al weer *f* 48.000 lager dan die van October 1935. Voorts moet worden bedacht, dat ontvangsten van November 1934 vrij laag waren. Tenslotte moet niet over het hoofd worden gezien, dat de opbrengst der afgelopen maand nog *f* 41.200 bij de maandraming ten achter bleef. Niettemin heeft deze heffing zich toch den laatsten tijd iets hersteld. Vermoedelijk is dit veroorzaakt door het duurder worden van het varkensvleesch, waarvan geen accijns wordt geheven, maar wel een hooge crisisaccijns. Het duurder worden van varkensvleesch leidt tot toeneming van het gebruik van ander vleesch.

Al de overige accijnzen bewogen zich in dalende

lijn. Het zout verschaft *f* 28.000 minder, doch de opbrengst van November 1934 was vrij hoog. De wijnaccijns vertoonde ook nu een negatief cijfer (min *f* 5.400), omdat de teruggaven wegens verlaging van de opcenten de ontvangsten over November jl. hebben overtroffen. Het gedistilleerd gaf *f* 370.200 minder en de bieraccijns *f* 66.100. Gerekend over elf maanden hebben deze middelen resp. *f* 1.793.500 en *f* 1.697.300 minder opgeleverd dan in 1934. Deze heffingen ondervinden in sterke mate den invloed van de crisis. De suikeraccijns liep terug met *f* 298.300. Al is er in den laatsten tijd bij dit middel een inzinking te bespeuren, zoo mag toch worden vastgesteld, dat in de eerste elf maanden van 1935 nog een surplus van *f* 71.250 kon worden geboekt en dat de raming met *f* 2.328.400 werd overschreden. De tabaksaccijns geeft den laatsten tijd door de daling van de kleinhandelsprijzen minder gunstige cijfers te zien; de afgelopen maand leverde een decres van *f* 84.900. Door de hooge ontvangsten van de vorige maanden (vooral Mei t/m. Juli), komt de totaal-opbrengst van de afgelopen maanden nog *f* 2.545.200 uit boven die van dezelfde periode van 1934 en *f* 151.700 boven de raming.

De belasting op gouden en zilveren werken steeg met *f* 4.600; het nadeelig saldo over de reeds verstreken maanden is daardoor in een voordeelig omgezet (van *f* 1.100). De winkeliers vullen hun voorraden weder aan. Daarentegen bracht de omzetbelasting *f* 599.700 minder op door de algemeene prijsdaling, gepaard met de verminderde koopkracht van het publiek. Voorts was de opbrengst in November 1934 hoog, omdat in die maand de uitgestelde heffing op gas en electriciteit werd ontvangen. Het nadeelig verschil tusschen raming en opbrengst bedraagt over elf maanden *f* 19.296.600. De couponbelasting doet het beter; de afgelopen maand verschaft *f* 174.400 meer dan dezelfde maand van 1934; voorts hebben de eerste elf maanden een voorsprong van *f* 1.169.600 boven de ontvangsten van 1934 opgeleverd en de raming met *f* 295.600 overtroffen.

De middelen, die in meer rechtstreeksch verband met het zakenleven staan, maakten in de afgelopen maand een slecht figuur. De zegelrechten gaven *f* 247.600 minder, hetgeen echter niet aan een trager vloeien van de beursbelasting is toe te schrijven, aangezien laatstgenoemd middel juist *f* 52.600 meer opleverde. Aan registratierechten werd *f* 252.100 minder ontvangen. Ook op zichzelf beschouwd is een ontvangst van *f* 780.900 gering. Het overzicht over de reeds verstreken maanden is eveneens ongunstig; de zegelrechten hebben *f* 1.223.400 en de registratierechten *f* 692.100 minder opgeleverd. Minder bedrijvigheid in de emissies en minder overgangen van vast goed komen hierin tot uiting. Er is bijna geen geld op hypotheek te verkrijgen. Verrassend is telkens weer de gunstige loop der successierechten. Ditmaal kwam *f* 542.700 meer binnen dan in November 1934, waardoor het accres over de verstreken maanden van het jaar klom tot *f* 1.352.000, terwijl boven de raming reeds een overschot werd verkregen van *f* 1.624.700. De loodsgelden gaven in de afgelopen maand niet meer dan *f* 53.600 of *f* 234.600 minder dan in November 1934, wegens de verlaging van het tarief; gerekend over elf maanden is 1935 *f* 771.500 in het nadeel.

Wat de Directe Belastingen, onder Afdeling Ia verantwoord, betreft, is het verschil met den stand van eind October jl. niet groot. Het zuiver kohierbedrag der grondbelasting liep in de afgelopen maand iets terug, dat van de overige heffingen steeg een weinig.

De vergelijking met hetzelfde tijdstip van het vorige jaar is voor 1935 niet ongunstig. De grondbelasting vertoont een vooruitgang van *f* 252.500. Bij de inkomstenbelasting komt het zuiver kohierbedrag per ultimo November *f* 5.737.100 uit boven den stand op het overeenkomstige tijdstip van 1934, welk accres is ver-

oorzaakt door de verhooging der opcenten. De vermogensbelasting geeft een stijging te zien (van f 113.500). Ook hier is de verhooging der opcenten de aanwijsbare oorzaak van dit gunstig resultaat; zonder deze verhooging zou bij de vermogensbelasting van een voordeel verschil geen sprake zijn geweest. Alleen bij de Verdedigingsbelasting I is een achterstand te constateeren (van f 446.800). De belasting op de doode hand wijst thans een zuiver kohierbedrag aan van f 1.636.400 tegen f 36.100 op 30 November 1934; de betreffende wet was echter eerst op 9 October 1934 uitgegeven.

AANTEKENINGEN.

Koopt nooit anders dan Nederlandsche waar!

De Nationale Propaganda Commissie voor Nederlandsch Fabrikaat heeft zeer onlangs een redactioneel zoowel als illustratief zeer verzorgd geschrift het licht doen zien, dat op uiterst pakkende wijze den Nederlandschen consument ertoe opwekt slechts Nederlandsche waar te koopen. De genoemde Commissie verwacht hiervan, dat welvaart weer over ons land zal komen en de vreeselijke plaag der werkloosheid tot het verleden zal gaan behooren.

Vooropgesteld zij, dat wij ons met het standpunt der Commissie, volgens hetwelk de gewijzigde economische verhoudingen in de wereld het noodzakelijk maken, dat ons land zich niet slechts financieel, doch ook wat de structuur der nationale productie betreft, aanpast, volkomen kunnen vereenigen. En ook wij zijn er van overtuigd, dat dit voor een belangrijk gedeelte slechts door bevordering der in gang zijnde industrialisatie kan worden bereikt. Het spreekt dus vanzelf, dat de activiteit van de Vereeniging „Nederlandsch Fabrikaat” onze volle instemming heeft en waarom dus, in het algemeen gesproken, ook niet die van de reeds eerder genoemde Commissie?

Wij hebben ons echter afgevraagd of deze Commissie in haar propagandageschrift hier en daar niet een beetje over de schreef gaat. Zoo komt op een der pagina's onder een martiaal uitgestoken vuist het tot titel dezer aantekening gemaakte zinnetje voor, iets verder o.a. gevolgd door: „als iedereen dat doet is Nederland uit den nood”.

Wij zullen de laatsten zijn om te ontkennen, dat men in een propagandageschrift niet met wetenschappelijke nauwkeurigheid bij het doen van een uitspraak zijn woorden kan kiezen. De leus moet pakken, kort en krachtig zijn en dus uit den aard der zaak eenzijdig.

Doch in dit geval komt toch eenigszins een mentaliteit om den hoek kijken — welke ook aan de overige pagina's niet steeds geheel vreemd is — waartegen zeker wel even mag worden gewaarschuwd. Elk is er tegenwoordig wel van overtuigd, dat de binnenlandsche markt voor ons bedrijfsleven veel belangrijker is geworden dan zij vroeger was, doch daarbij dient toch nooit te worden vergeten, dat daarnaast de internationale economische afhankelijkheid eer groter dan kleiner is geworden en in de toekomst ook steeds groter zal worden. Dat men er dus voor wake, dat het op zichzelf heilzame streven naar bevordering van het gebruik van Nederlandsch fabriek niet overwoekerd worde door een autarkische gezindheid, waarvan het resultaat niet anders dan verderfelijck kan zijn.

Wij nemen gaarne aan, dat de Nationale Propaganda Commissie het niet zoo kwaad bedoeld zal hebben. Maar de autarkische uitwassen hebben ons reeds genoeg moeite berokkend, dan dat wij ze zelf zouden gaan bevorderen. Bevordering van onze industrie voor de binnenlandsche markt, à la bonheur, doch met mate. Het handels- en verkeersland Nederland heeft ook nog andere belangen! Br.

Het internationale suikervraagstuk.

Naar men weet, is jl. September de Chadbourne-overeenkomst, welke in 1931 te Brussel door de suiker-exporteerende landen werd gesloten en een vrijwillige restrictie van de exporten ten doel had, niet verlengd, zoodat het verdrag binnenkort afloopt.

Nu is het opvallend, dat, terwijl voorstellen tot verbetering van de suikermarkt door middel van een vrijwillige restrictie vooral zijn uitgegaan van Cubaansche zijde, in een onlangs verschenen werkje¹⁾, door den schrijver, die zelf als Cubaansch gedelegeerde verschillende suikerconferenties heeft meegemaakt en ook in de Cubaansche Regeering belangrijke functies heeft bekleed, een lans wordt gebroken voor vrijlating van de economische krachten op dit gebied.

Dit valt te meer op, nu niet ontkend kan worden, dat de toestand op de suikermarkt nog verre van ideaal is, nu de prijzen nog ver beneden de productiekosten liggen, de exportlanden nog steeds zwaar hebben te lijden en er aan een kunstmatige uitbreiding van de voortbrenging in vele landen nog geen einde is gekomen, zij het dan ook, dat de statistische positie belangrijk beter is dan vijf jaar geleden, toen de Chadbourne-overeenkomst gesloten werd. Dit is een gevolg van een belangrijke vermindering van de zichtbare voorraden, terwijl de wereldproductie vrijwel geheel in overeenstemming is gebracht met de werkelijke consumptie.

De oorzaak van de lage prijzen dient voornamelijk te worden gezocht in het gebrek aan vertrouwen met het oog op de mogelijkheid van een belangrijke uitbreiding van het beplante areaal in de voornaamste productielanden, waar weliswaar een groote surplus-capaciteit ongebruikt ligt, maar waarvan niet zeker is, dat zij voorgoed ongeschikt is gemaakt, waardoor het gevaar van de latent aanwezige overproductie nog steeds niet is verdwenen.

Dat Gutierrez zich tegen verdere voortzetting van de restrictie-politiek verklaart, berust dan ook meer op practische dan op principiele gronden. Naar zijn meening toch zou een overeenkomst, waartoe alle produceerende landen zouden toetreden, welke de voortbrenging en de exporten zou beperken tot hun huidige omvang en een einde aan de productie zou maken, met andere woorden een theoretisch volledige conventie, zeer nuttig zijn voor een definitieve oplossing van het suikervraagstuk. De ervaringen, welke in de afgelopen jaren zijn opgedaan, hebben echter voldoende bewezen, dat dit een utopie is.

Ook aan het Chadbourne-plan van 1931 kleefden de bezwaren, dat niet alle suiker produceerende landen, ja zelfs niet alle suiker exportlanden de overeenkomst teekenden, of bij de uitwerking hun steun verleenden, terwijl de meeste der deelnemende landen de overeenkomst beschouwden als een middel om er voordeelen mee te behalen ten koste van anderen, in plaats van haar te beschouwen als een gelijkmatige verdeling van tijdelijke offers, welke later voordeelen voor allen zouden opleveren. Dit had tengevolge, dat de export-quota van vrijwel alle deelnemers geen restricties waren, doch de erkenning van positieve voordeelen. Deze fundamentele gebreken zijn de werkelijke oorzaak geweest van het mislukken van het Chadbourne-plan.

Op de vrije suikermarkten zijn de gevolgen niet uitgebleven. Voordat het Chadbourne-plan in werking trad, namen de vrije markten in totaal 6.000.000 (metrieke) tons suiker op, waarvan de aan de overeenkomst deelnemende landen ongeveer 5.400.000 tons leverden, tegenover de niet deelnemende landen ongeveer 600.000 tons. In het vierde jaar van de overeenkomst, d.i. dus in het jaar 1933-'34, namen de vrije markten nog slechts 3.300.000 tons op, waarvan de eerstgenoemde landen er 2.800.000 tons leverden, hoewel de in de overeenkomst toegestane quota

¹⁾ Dr. Viniato Gutierrez: „The World Sugar Problem 1926—1935”. (Londen 1935; Norman Rodger. Prijs 6 sh.).

in een totalen vrijen export voorzagen van 5.061.300 tons. Uit deze cijfers blijkt, dat de vrije markten nog steeds een opnemingsvermogen hebben van ruim 3.000.000 tons per jaar en dat de niet tot het Chadbourne-plan toegetreden landen hun exporten in veel mindere mate hebben verminderd dan de landen, die wel waren toegetreden.

Ook blijkt het, dat de beperking van den uitvoer naar de vrije markten door de aangesloten landen verder is gegaan dan contractueel was verplicht, terwijl ook de exporten van de niet-aangesloten landen zijn teruggelopen. Dat deze vermindering zoowel voor de eene als voor de andere groep gold moet worden toegeschreven aan de economische noodzakelijkheid de exporten in overeenstemming te brengen met de voortdurend afgenomen opnemingscapaciteit van suiker der vrije markten. Het was niet de internationale overeenkomst, welke de exporten en de voortbrenging deed inkrimpen, maar het waren de lage prijzen, die dit, ondanks de vrijheid, welke tot produceeren en exporteeren bestond, tot gevolg hadden.

Vandaar, dat het zaak is, ook in de toekomst de vrije suikermarkten vrij te laten, opdat er een evenwicht tot stand kan komen zonder gebruik van kunstmatige middelen, nu de ervaring heeft bewezen, dat deze veelal onjuist zijn en dat aan de werking van de economische wetten niet is te ontkomen.

Het is ten eenenmale onmogelijk om bij een bestaande surplus-capaciteit al het kapitaal te redden, dat er in is geïnvesteerd. En zoo zien wij dan ook bij de suiker, dat een deel der bedrijven vrijwillig de voortbrenging heeft gestaakt door de onmogelijkheid om er afzet voor te vinden. Deze vrijwillige daad moet worden beschouwd als de eerste stap naar de normale oplossing van het suikervraagstuk, welke door andere ondernemers, die, hetzij om technische, geografische of politieke redenen onder minder gunstige productievoorwaarden moeten werken, gevolgd zou moeten worden, opdat de krachtigste, best geoutilleerde bedrijven blijven bestaan.

Deze vrijlating sluit nog in het geheel niet in, dat aan de voortbrenging geen grenzen gesteld zullen zijn. De wereld is onder normale omstandigheden geen reservoir, hetwelk alle fouten, door producenten begaan, kan opnemen, wanneer de Regeeringen maar geen kunstmatige voorwaarden scheppen, evenmin als dit vóór den wereldoorlog het geval was.

Het economisch nationalisme doet echter nog steeds opgeld, zij het in mindere mate dan enkele jaren geleden het geval was. Indien het eens zoo ver zal zijn, dat er aan de verschillende stelsels van bescherming een einde zal zijn gekomen, dan zal, zoo is de overtuiging van Gutierrez, het wereldsuikervraagstuk voorgoed zijn opgelost, maar dan is het ook reeds nu zaak, dat men de werking van de economische wetten niet belemmert, opdat de welvaart in de suikerindustrie zoo spoedig mogelijk worde hersteld.

K. P.

Rede van den Voorzitter van de Kamer van Koophandel en Fabrieken voor Rotterdam.

Aan de Nieuwjaarsrede van den heer W. A. Engelbrecht, Voorzitter van de Kamer van Koophandel en Fabrieken voor Rotterdam, ontleenen wij met betrekking tot den toestand in Rotterdam het volgende:

De werkloosheid in Rotterdam steeg wederom sedert 1934. Voor handel en nijverheid was de gang van zaken in 1935 in vele bedrijfstakken zoowel voor groote als kleinere ondernemingen en den detailhandel zorgelijk.

Van de vroeger zoo belangrijke graanhandel, die groote bedrijvigheid in de haven bracht, is weinig overgebleven. De Duitse graaninvoer, die reeds tot buitengewoon geringen omvang was teruggebracht, wordt bij voorkeur over Duitse havens geleid en is voor Rotterdam onbeteeke-nend geworden. De invoer voor gebruik in Nederland nam eveneens in de laatste jaren sterk af, enerzijds door vermindering van gebruik van voedergranen en anderzijds

door uitbreiding van de binnenlandsche productie vooral van tarwe, zoomede van rogge en gerst. De voor Rotterdam zoo ongunstige verhouding tusschen Antwerpsche en Rotterdamsche plaatskosten, gepaard met lage binnen-vrachten van Antwerpen naar plaatsen in Nederland, droegen tot vermindering van den aanvoer van graan over onze haven bij.

De eertijds eveneens belangrijke internationale Rotterdamsche fruitmarkt is door de algemeene depressie en de hier te lande genomen crisismaatregelen ernstig achteruitgegaan.

Groote verliezen werden in het algemeen in den hout-handel geleden. De invoer in Nederland bedroeg ongeveer 25 pCt. minder dan in 1934, terwijl een nog geringer quantum afzet kon vinden.

In de verschillende metaalbedrijven week het afgelopen jaar niet sterk van het voorafgegaane af. Niettemin zijn hier enkele teekenen van verbetering waar te nemen. Bij eenige vermeerdering van werk zijn echter door scherpe concurrentie alleen zeer lage prijzen te bedingen, die in vele gevallen hoogstens voor een gedeelte afschrijvingen voor de onderneming toelaten. Als een hoopgevende omstandigheid kan voor de werven worden beschouwd, dat de voortschrijdende technische vooruitgang in scheeps- en machinebouw er toe leiden kan vele schepen om economische redenen vroeger dan tot dusverre uit de vaart te nemen om ze door nieuwe te vervangen.

De scheepvaartbeweging van Rotterdam nam af; het goederenvervoer verminderde inkomend, doch nam uitgaand toe o.a. door grootere verschepingen over onze haven van kolen, vooral voor de Middellandsche Zee.

Door de binnengekomen schepen werd in de eerste negen maanden van 1935 aan algemeene havenkosten (haven- en loodsgelden, kadehuur, sleeploon, laden en/of lossen, approviandeering, commissiën, enz.) bijna f 19.200.000,— betaald, tegen bijna f 21.000.000,— in hetzelfde tijdvak van 1934. Aan bunkercolen en olie werden in die beide jaren bovendien bedragen besteed van onderscheidenlijk ongeveer f 6.800.000,— en f 7.100.000,—. Hieronder zijn niet de kosten begrepen voor uitrustig en approviandeering der te Rotterdam thuis behorende schepen.

Sedert de devaluatie van den Belga, waardoor de havenkosten in Antwerpen met pl.m. 28 pCt. daalden, vertoont het aandeel van Rotterdam in het transitoverkeer van en naar den Rijn, mede onder werking der door België verstrekte Rijnvaartpremies, sterkere verplaatsing naar Antwerpen.

Ons stadsbestuur heeft, daarin gesteund door belanghebbenden in de havenbedrijven en onze Kamer, bij de Nederlandsche Regeering erop aangedrongen hare medewerking te verlenen tot een overeenkomstige verlaging der havenkosten voor Nederlandsche havens en tot het instellen eveneens van Rijnvaartpremies. Sedert zijn de zeeloodsgelden aanmerkelijk verlaagd en zal binnenkort een interdepartementale commissie inzake het verstrekken van Rijnvaartpremies aan de Regeering advies uitbrengen.

Omtrent de verlaging van havenkosten (haven-, kade-gelden, loods-, terreinhuren, enz.) heeft de Regeering uitgesproken, dat in dit opzicht onze gemeente op financiëlen bijstand van de Regeering kan rekenen, indien zij op ander gebied bezuinigingsmaatregelen neemt, die aan redelijke wenschen der Regeering tegemoetkomen.

De gemeente staat voor het alternatief of door krachtige maatregelen de haven van Rotterdam in een positie te brengen, waardoor de handhaving van haar verkeer en de mogelijkheid tot ontwikkeling daarvan hersteld wordt, of haar, met de noodlottige gevolgen daaraan voor alle geledingen harer bevolking verbonden, aan onherstelbaren verderen achteruitgang prijs te geven.

Een spoedige beslissing is voor onze havenstad van het allergeeueste gewicht.

INGEZONDEN STUKKEN.

ONVOORZIENE GEVOLGEN VAN CONTINGEN-TEERINGS- EN ANDERE DWANGMAATREGELEN.

De heer J. J. A. Charbo schrijft ons:

De heer S. L. Wijnbergen besprak onder bovenstaande titel in E.-S. B. van 25 December jl. op m.i. zeer juiste wijze de betekenis van coöperatief verweer tegen ongewenste gevolgen van contingenteringen, saneringen, enz., in verschillende takken van bedrijf.

Daaraan kan ik het volgende toevoegen.

Een contingentering kan geschieden ter regeling van de invoer van producten, wier grondstoffen vrij kunnen worden ingevoerd of in het binnenland ver-

kregen. Zo staan de zaken bijvoorbeeld met elektrische lampen, waarvan de prijzen ook volgens de mening der Regering nog altijd te hoog zijn. In dit geval zou coöperatieve productie ter verbetering van die prijzen waarschijnlijk succes hebben (in Scandinavië heeft de coöperatieve Lumafabriek de hoge kartelprijzen geheel gebroken); octrooi-verhoudingen steken echter voorlopig een spaak in het wiel.

Indien echter ook de grondstoffen gecontingenteerd zijn, wordt deze methode van verweer zeer moeilijk. Een voorbeeld hiervan is prikkeldraad, welks grondstof (verzinkt draad) eveneens is gecontingenteerd. Het internationale kartel heeft in Nederland veel invloed en de Nederlandse producenten-outsiders kunnen slechts met grote moeite de nodige grondstof krijgen. Coöperatieve productie ter bestrijding van eventueel hoge prikkeldraadprijzen is praktisch onmogelijk doordat een nieuwe (coöperatieve) producent geen toewijzing voor de invoer van verzinkt draad zou krijgen bij gebrek aan een invoerbasis uit vorige jaren. Het kan in dergelijke gevallen op de weg der consumenten liggen door steun aan outsiders in Nederland het schiermonopolie van het kartel te breken.

Een prijsverhoging, rechtstreeks voortkomend uit de beperkte invoer, is evenwel gemakkelijk door de Regering te beteugelen. Het is bekend, dat o.a. de prijzen van lampen geregeld worden nagegaan. Moeilijker is echter het bestrijden van enkele nevengevolgen van sommige contingenteringen. Doordat het ont-

vangen van een invoertoewijzing, zonder dat men een behoorlijke hoeveelheid in de basisjaren heeft ingevoerd, praktisch uitgesloten is, hebben de oude importeurs met de binnenlandse producenten een sterk monopolie, dat hen in staat stelt gezamenlijk in hun bedrijfstak dingen door te drijven, die in andere omstandigheden niet te verwezenlijken zouden zijn geweest.

Enkele merkwaardige voorbeelden zijn: de sanering van de kolenhandel, het verkoopcontract tussen het internationale draadkartel en de Vereniging van handelaars in draadmateriaal, en het saneringscontract in de haardenbranche, die allen maatregelen nemen tegen coöperatief verweer. Kolencoöperaties worden door mijnen en importeurs (verenigd in Kolenconventie en Huisbrandcommissie) tegengewerkt; het draadkartel levert alleen aan de V.H.D. en deze alleen aan haar leden (groothandelaars), zodat de coöperatieve groothandelsinstellingen uitgesloten zijn; het haardencontract verbiedt uitdrukkelijk levering aan coöperaties.

In deze gevallen doet zich de omstandigheid voor, dat sommige prijzen voor verlaging vatbaar zijn, doch desnoods kan de Regering dat rechtstreeks doen. Het m.i. principieel ontoelaatbare gevolg van deze contingenteringen is dit, dat de begunstigden er misbruik van maken om gerechtvaardigd coöperatief verweer onmogelijk te maken.

Het schijnt, dat de Regering hierin niet voldoende doortast.

MAANDCIJFERS.

Indexcijfers van Nederlandsche aandelen.

De Bank voor Handel en Scheepvaart te Rotterdam zendt ons onderstaand overzicht:

Indexcijfers van 12 aandeelengroepen der Amsterdamsche effectenbeurs. ¹⁾

	Banken	Electriciteit	Handels-ondern.	Industrie	Kunstzijde	Mijnbouw	Olle	Rubber	Scheepvaart	Suiker	Tabak	Thee
Gemiddelde 1929	158.3	337.5	168.0	432.7	243.0	268.7	402.0	233.5	125.0	398.4	487.3	443.2
" 1930	149.4	257.7	125.6	264.9	87.4	177.2	371.1	110.7	82.6	292.9	361.3	357.2
" 1931	118.1	211.8	93.4	167.7	64.5	144.5	209.8	51.8	49.6	181.9	241.6	251.4
" 1932	76.4	178.3	67.1	115.6	37.6	106.4	137.5	27.0	24.9	107.2	137.9	175.9
" 1933	84.0	201.8	79.3	137.8	27.8	143.4	164.5	42.8	23.1	112.9	135.9	211.3
" 1934	75.2	186.8	76.4	158.-	52.2	175.7	155.7	62.5	16.1	94.0	150.8	242.8
Januari 1934	79.2	190.1	85.1	159.-	49.9	157.7	176.6	52.4	18.6	99.9	130.3	229.6
Februari "	80.6	187.4	88.5	158.7	50.9	165.7	178.1	53.3	19.-	106.6	136.2	240.4
Maart "	80.2	187.4	87.3	156.9	60.2	176.1	170.2	54.8	20.1	104.-	135.9	243.4
April "	77.-	190.5	85.1	157.9	59.1	172.9	158.1	56.4	18.5	98.-	137.5	246.8
Mei "	75.4	190.7	80.8	155.9	55.1	178.8	155.5	68.1	17.4	98.9	144.8	252.8
Juni "	71.1	192.-	72.5	154.-	53.8	181.4	157.5	65.8	14.8	96.1	154.1	250.9
Juli "	72.4	195.8	69.-	156.7	50.8	182.4	152.7	68.1	14.7	92.-	157.8	254.7
Augustus "	74.8	188.2	70.8	155.6	50.7	179.7	151.9	73.1	15.2	94.2	168.-	255.7
September "	76.7	188.1	71.8	157.9	51.-	177.2	151.9	72.2	16.1	93.6	168.2	236.1
October "	76.7	183.8	69.6	160.8	50.6	176.9	145.3	65.7	14.4	86.5	164.3	238.1
November "	74.9	179.5	67.9	161.3	48.5	179.-	137.-	58.4	12.9	79.-	153.3	232.3
December "	72.2	167.6	68.1	161.3	46.3	180.2	133.5	61.4	11.9	79.3	159.1	232.4
Januari 1935	74.3	164.3	74.5	169.-	45.4	178.8	140.-	81.6	18.8	88.4	168.3	237.4
Februari "	78.4	166.4	80.1	171.8	45.7	173.4	140.6	79.9	19.8	93.9	166.4	232.7
Maart "	79.2	165.4	78.4	170.5	47.8	162.7	136.5	73.1	18.-	91.8	164.8	208.4
April "	81.2	165.3	81.8	175.6	48.9	171.6	151.-	76.-	18.5	100.2	161.7	214.5
Mei "	83.-	166.1	84.2	179.7	45.3	172.8	173.8	79.3	17.3	99.8	162.8	226.-
Juni "	82.6	167.1	86.1	180.1	44.6	177.1	186.3	86.3	17.7	97.2	169.4	232.9
Juli "	81.8	166.4	85.-	178.9	44.1	176.6	187.3	84.4	17.4	94.3	175.2	224.-
Augustus "	81.4	163.8	85.3	178.8	43.6	178.7	195.2	82.2	18.1	96.5	182.1	218.8
September "	79.3	152.8	84.7	170.3	41.9	174.-	189.3	76.3	20.4	94.9	177.9	223.2
October "	78.4	148.7	84.8	168.5	40.6	176.3	191.8	77.7	24.9	106.3	178.8	241.3
November "	82.-	159.5	89.4	172.6	39.3	181.4	210.3	80.3	29.7	120.7	196.1	239.9
December "	81.5	162.7	88.-	169.4	38.3	190.8	210.1	78.-	28.3	122.8	205.2	234.1

Schömmelingen in het aandelen-indexcijfer. 2 Januari 1935 f 2.064.260.000 = 100.

2 Januari	100.-	6 Maart	103.8	1 Mei	109.4	3 Juli	117.-	4 Septemb.	114.3	6 Novemb.	121.6
9 "	102.4	13 "	103.2	8 "	110.6	10 "	115.8	11 "	114.2	13 "	123.1
16 "	103.8	20 "	104.2	15 "	111.6	17 "	115.7	18 "	114.4	20 "	123.2
23 "	108.1	27 "	106.1	22 "	115.5	24 "	120.-	25 "	114.1	27 "	124.2
30 "	106.1	3 April	109.1	29 "	116.7	31 "	116.8	2 October	112.2	4 Decemb.	122.8
6 Februari	107.6	10 "	109.-	5 Juni	118.7	7 August.	118.8	9 "	113.7	11 "	122.4
13 "	106.3	17 "	108.6	12 "	119.1	14 "	120.1	16 "	115.1	18 "	121.6
20 "	107.3	24 "	108.7	19 "	116.6	21 "	118.4	23 "	117.3	25 "	123.3
27 "	105.7			26 "	116.8	28 "	116.7	30 "	118.4		

¹⁾ Men zie voor de toelichting op dit overzicht het nummer van E.-S.B. van 15 Januari 1930, blz. 64. Nadruk verboden.

OVERZICHT VAN DEN STAND DER RIJKSMIDDELEN.
Ult. November 1935 (in Gulden)

Afdeling Ia Dir. belastingen.	Kohieren voor den dienst 1935 ¹⁾			Zuiver bedrag der kohieren voor den vorige dienst t.m. dezelfde maand van het vorige jaar ²⁾
	Totaal bedrag	Bedragen, welke zijn teruggegeven of anders dan wegens betaling op de kohieren afgeschreven	Zuiver bedrag	
Grondbelast. a)	10.047.996	28.948	10.019.048	9.766.576
Inkomst.bel. b)	62.236.215	1.614.682	60.621.533	54.884.467
Vermogensbel. c)	15.400.609	143.710	15.256.899	15.143.356
Verdedig.bel. I	8.341.513	114.029	8.227.484	8.674.305
Bel. v. d. doodehd.	1.644.844	8.468	1.636.376	36.056
Totalen	97.671.177	1.909.837	95.761.340	88.504.760

a) ¼ hoofdsom + 20 procenten op de hoofdsom der gebouwde eigendommen.
b) Hoofdsom + procenten³⁾ c) Hoofdsom + procenten⁴⁾.
1) Voor de belastingen naar inkomen en vermogen bestaan de vermelde bedragen uit 2/3 gedeelte van het belastingdienstjaar 1935/1936 en 1/3 gedeelte van het belastingdienstjaar 1934/1935.
2) Voor de belastingen naar inkomen en vermogen bestaan de vermelde bedragen uit 2/3 gedeelte van het belastingdienstjaar 1934/1935 en 1/3 gedeelte van het belastingdienstjaar 1933/1934.
3) Ten behoeve van het belastingdienstjaar 1934/1935 werden 20, ten behoeve van het belastingdienstjaar 1935/1936 worden 60—78 procenten geheven.
4) Ten behoeve van het belastingdienstjaar 1934/1935 werden 55, ten behoeve van het belastingdienstjaar 1935/1936 worden 75 procenten geheven.

Afdeling Ib Overige middelen.	Nov. 1935	Sedert 1 Jan. 1935	Overeenkomstige periode 1934
Benaming der middelen			
Divid.- en tantiëmel.	396.625	10.547.405	12.601.681
Rechten op den invoer	6.987.581	81.610.527	74.595.361
Statistiekrecht	148.503	1.505.389	1.636.353
Accijns op zout	152.074	1.883.209	1.901.372
Accijns op geslacht	500.453	5.121.456	5.719.147
Accijns op wijn	5.351	1.727.815	2.232.718
Accijns op gedistill.	2.511.235	25.634.116	27.427.579
Accijns op bier	748.834	7.812.615	9.509.883
Accijns op suiker	4.033.647	48.161.736	48.090.486
Accijns op tabak	2.535.634	31.318.341	28.773.186
Bel. op gouden en zilverw.	53.579	455.554	454.405
Omzetbelasting	6.066.823	55.411.740	48.903.706
Couponbelasting	481.948	4.878.915	3.709.300
Recht. en boeten v. zegel	1.298.463	14.879.691	16.103.071
Recht. en boet. v. registr.	780.876	9.639.869	10.331.930
Recht. en boet. v. successie, v. overgang bij overliden en v. schenking	3.252.605	31.874.722	30.522.746
Opbrengst d. loodsgelden	53.575	2.558.805	3.330.334
Totalen	29.997.104	335.021.905	325.843.258

1) Hieronder begrepen wegens zegelrecht van nota's van makelaars en commissionairs in effecten, enz. f 320.999 (Beursbel.). 2) Id. f 2.938.487. 3) De teruggaven wegens verlag van procenten op den wijnaaccijns ingevolge artikel 2 der wet van 13 September 1935 (Staatsblad No. 548) overtroffen de ontvangsten over de maand November 1935.

INKOMSTEN TEN BATE VAN HET VERKEERSFONDS.

Motorrijtuigenbelasting	1.166.958	19.679.434	13.445.344
Rijwielbelasting	28.122	7.641.410	7.473.545
Totaal	1.195.080	27.320.844	20.918.889

Artikelen	Rotterdam			Amsterdam			Totaal	
	29/31 Dec. 1935	Sedert 1 Jan. 1935	Overeenk. tijdvak 1934	29/31 Dec. 1935	Sedert 1 Jan. 1935	Overeenk. tijdvak 1934	1935	1934
Tarwe	11.195	993.334	1.350.953	300	19.151	32.937	1.012.485	1.383.890
Rogge	2.530	246.267	403.697	—	701	15.468	246.968	419.165
Boekweit	—	26.357	23.937	—	100	—	26.457	23.937
Maïs	10.333	814.290	887.492	—	127.200	218.203	941.490	1.105.695
Gerst	3.933	369.468	380.467	120	32.390	47.859	401.858	428.326
Haver	2.212	150.732	117.568	—	1.660	3.195	152.392	120.763
Lijnzaad	2.000	170.953	202.525	—	325.693	254.061	496.646	456.586
Lijnkoek	—	47.721	63.219	—	—	55	47.721	63.274
Tarwemeel	39	20.898	21.024	82	7.237	4.188	28.135	25.212
Andere meelsoorten	601	33.506	58.883	370	3.911	7.124	37.417	66.007

AFDEELING II. DIENSTJAAR 1934.

Benaming der middelen	Bedrag van de raming	Zuivere opbrengst over het tijdvak van 1 Jan. 1934 tot en met de maand Nov. 1935
Grondbelasting. (¼ hoofdsom + 20 procenten op de hoofdsom der gebouwde eigendommen.)	9.735.000	9.721.889
Inkomstenbelasting (hoofdsom + 20 procenten).	54.880.000 *)	60.086.626
Vermogensbelasting (hoofdsom + 55 procenten).	17.515.000 *)	17.800.827
Verdedigingsbel. I	11.700.000	9.115.862
Divid.- en tantiëbelasting	3.000.000	1.284.247
Belasting v. d. doode hand	12.240.000	13.192.622
Rechten op den invoer	86.462.500 *)	82.190.127
Statistiekrecht	1.800.000	1.768.807
Accijns op zout	2.300.000	2.122.326
Accijns op geslacht	6.500.000	6.195.266
Accijns op wijn	2.340.000	2.718.588
Accijns op 't gedistilleerd	33.000.000	30.344.425
Accijns op bier	11.815.000	10.201.836
Accijns op suiker	62.200.000	52.923.980
Accijns op tabak	31.000.000	31.341.348
Belast. op gouden en zilverw.	600.000	497.374
Omzetbelasting	81.500.000	54.416.670
Couponbelasting	5.400.000 *)	4.116.856
Rechten en boeten van zegel	15.860.000	17.509.253
Rechten en boeten v. registr.	10.000.000	11.302.456
Rechten en boeten v. successie, v. overgang bij overliden en v. schenking	30.400.000	34.840.211
Opbrengst der loodsgelden	3.500.000	3.629.940
Totalen	493.747.500	457.321.536

*) Nader gewijzigd ingevolge de wet van 27 December 1934 (Stbl. No. 683) houdende wijziging van de Middelenwet van het dienstjaar 1934.

OVERZICHT VAN DE INKOMSTEN TEN BATE VAN HET WERKLOOSHEIDSSUBSIDIEFONDS.
Dienst 1935/1936.

	Bedrag van de raming	Zuiver bedrag kohieren tot en met de maand Nov. 1935
Grondbelasting (veertig ten honderd van de hoofdsom)	9.840.000	9.967.742
Personeele belasting (tachtig ten honderd van de hoofdsom naar den eersten, tweeden en derden grondslag)	20.500.000	21.723.958
Gemeentefondsbelasting (vijf en twintig procenten op de hoofdsom)	13.525.000	12.448.341
Vermogensbelasting (tweintig procenten op de hoofdsom)	2.260.000	1.594.699
Inkomstenbelasting (tien procenten op de hoofdsom)	5.100.000	3.751.468
Totaal	51.225.000	49.486.208

INKOMSTEN TEN BATE VAN HET GEMEENTEFONDS.

	Dienst 1934/1935 Zuiver bedrag der kohieren tot en met de maand Nov. 1935	Zuiver bedrag der kohieren voor den dienst 1933/34 tot en met dezelfde maand van 1934
Gemeente.f.belast. . .	54.999.375	59.253.113
Tijd. op. o. d. gem. f. b.	20.800.312	22.704.901
Op. verm. t. get. v. 50	5.459.753	5.772.853
Tijd. op. o. d. verm. b.	3.275.852	3.463.172

BOEKAANKONDIGINGEN.

Een Conjunctuur-Analyse van Nederland 1840—1860 door Dr. J. Ridder. (Amsterdam 1935; H. J. Paris).

Doel van deze studie is na te gaan, hoe het economisch leven van Nederland reageerde op de eerste internationale crisis (1857). De schrijver neemt, daarvoor de conjunctuurtheorie van Hayek als uitgangspunt. Nederland had in die dagen een afgeleide conjunctuur; de structuur van ons land was niet van dien aard, dat het een conjunctuurbeweging uit eigen kracht in het leven kon roepen. Achtereenvolgens wordt de hausse vóór 1857 in Engeland, Frankrijk en Duitschland beschreven, waarop een minutieus onderzoek naar handel, credietwezen en nijverheid in Nederland volgt.

Opmerkelijk is, dat de nijverheid in Nederland tijdens de wereldhausse van 1854/'57 in een depressie verkeerde. De algemeene prijsstijging ging gepaard met een steeds verminderende bedrijvigheid. Loonsverhoogingen waren daardoor niet mogelijk en het stabiele loon betekende een reële loondaling. De hausse vóór 1857 heeft dan ook aan de arbeidende klasse in Nederland, in tegenstelling met andere landen, geen voordeelen gebracht; integendeel.

Eerst toen de moderne gemechaniseerde industrie haar intrede had gedaan en de productie door middel van handwerk was vervangen door gemechaniseerde voortbrenging, kon ook de arbeidende klasse profiteren van de winstmogelijkheden, die de hausse biedt. Toen verdween ook de loonstabiliteit uit vroegkapitalistische tijden en werd het loon in de baisse verlaagd en in de hausse verhoogd.

Uit deze korte schets blijkt reeds, hoe nuttig een goede analyseering van de vroegere crises is. Het is te hopen, dat op dezelfde gedegen wijze ook de positie van Nederland in de tweede internationale crisis eens wordt onderzocht. V.

ONTVANGEN BOEKEN.

Das Liquiditätsproblem der Kreditbanken door Werner Braun. Tübinger wirtschaftswissenschaftliche Abhandlungen/IV. Folge, Heft 6. (Stuttgart 1934; Verlag W. Kohlhammer. Prijs R.M. 6.60).

In dit boek onderzoekt de schrijver het liquiditeitsvraagstuk van de huidige credietbanken. Wel werd dit vraagstuk in de omvangrijke literatuur steeds besproken, doch de onderzoekingen werden tot voor kort alleen vanuit het oogpunt van de credietbemiddeling doorgevoerd. Het bedrijf van de banken heeft zich door de mogelijkheid tot het scheppen van credieten uitgebreid. Daardoor ontstaan nieuwe gezichtspunten ten aanzien van de liquiditeit.

Het zwaartepunt van het werk ligt daarom op het onderzoek, in hoeverre zich nieuwe gezichtspunten ten aanzien van het liquiditeitsvraagstuk onder invloed van den ruimeren werkring van de banken, de credietschepping, voordoen.

Devaluatie, Pro en Contra. Rapporten uitgegeven in opdracht van de Algemene Raad uit N.V.V. en S.D.A.P. (Amsterdam 1935; De Arbeiderspers).

Laatstbekende noteringen te Amsterdam en Rotterdam op 6 Januari 1936 voor telegrafische uitbetaling op:

	Gulden per	Pari	Koers	Bank-disconto
<i>Europa.</i>				
Londen *)	£	12.10 ⁸	7.26 ¹ / ₂	2
Berlijn *)	100 Mark	59.26	59.28	4
Parijs *)	100 Franc	9.747	9.72 ¹ / ₂	5
Brussel *)	100 Belga	34.59	24.81	2
Luxemburg	100 Franc	—	6.20	
Zürich *)	100 „	48.—	47.91	2 ¹ / ₂
Praag	100 Kronen	—	6.10 ¹ / ₂	3
Weenen *)	100 Schilling	35.—	27.70	3 ¹ / ₂
Boedapest	100 Pengö	43.51	43.50	4
Boekarest	100 Lei	1.4880	1.10	4 ¹ / ₂
Sofia	100 Leva	1.79 ⁷	1.82 ¹ / ₂	6
Belgrado	100 Dinar	4.379	3.37 ¹ / ₂	5
Istanbul	Turksch £	10.93	1.17 ¹ / ₂	
Athene	100 Drachme	3.23	1.39	7
Milaan	100 Lira	13.09	—	5
Madrid	100 Peseta	48.—	20.17 ¹ / ₂	5
Lissabon	Escudo	2.68 ¹ / ₂	0.06 ¹ / ₂	5
Kopenhagen *)	100 Kronen	66.67	32.45	3 ¹ / ₂
Oslo *)	100 „	66.67	36.50	3 ¹ / ₂
Stockholm *)	100 „	66.67	37.47 ¹ / ₂	2 ¹ / ₂
Reickjavick	100 IJsl. Kr.	66.67	32.80	
Warschau	100 Zloty	27.91	27.80	5
Kóvno (Litauen)	100 Lita	24.88	24.87 ¹ / ₂	6
Riga (Letland)	100 Lat	48.—	48.25	6—5 ¹ / ₂
Tallinn (Estland)	100 Estl. Kr.	66.67	40.—	4 ¹ / ₂
Helsingfors	100 Finnmrk.	6.26 ¹ / ₂	3.20	4
Moskou	Tjerwonets (10 Roebel)	12.80	12.80	
Dantzig	100 Gulden	48.42	27.85	5
<i>Amerika.</i>				
New-York *)	\$	146.94 ¹ / ₂	1.47 ¹ / ₂	1 ¹ / ₂
Montreal	Canad. \$	2.4878	1.47	
Mexico	Mex. Dollar	1.24	0.41	
Buenos Aires	Peso (papier)	1.0568 ¹	0.39 ¹ / ₂	
La Paz (Bolivia) ²	Boliviano	0.9080	—	
Rio de Janeiro	Milreis (pap.)	0.8075 ²	0.08 ¹ / ₂	
Valparaiso	Peso (papier)	0.30	0.07 ⁵ / ₈	
Bogota (Columbia) ³	Peso	2.42	0.83 ¹ / ₂	
Quito (Ecuador)	Sucre	0.49 ⁸	0.14	
Lima (Peru)	Sol	0.69 ⁷	0.36 ¹ / ₂	
Montevideo (Urug.)	Peso	2.5725	0.58 ¹ / ₂	
Caracas (Venezuela)	Bolivar	0.4795	0.37 ¹ / ₂	
Paramaribo	Gulden	1.—	1.00 ¹ / ₂	
San José (C. Rica)	Colon	—	0.31	
Guatemala	Quetzal	2.48 ¹ / ₂	1.45 ¹ / ₂	
Willemstad (Curac.)	Gulden	1.—	1.00 ¹ / ₂	
Managua (Nicar.) ³	Cordoba	2.48 ¹ / ₂	1.34	
San Salvador ³	Colon	1.2440	0.58 ¹ / ₂	
<i>Azië.</i>				
Calcutta	Rupee	0.91	0.55	3
Batavia	Gulden I.G.	100	1.00 ¹ / ₂	4
Kobe	Yen	1.24	0.42 ¹ / ₂	3.85
Hongkong	Dollar	—	0.47	
Shanghai	Dollar	0.43 ¹ / ₂	0.44	
Singapore	Straits Doll.	1.4125	0.85	
Manilla	Phil. Peso	1.24	0.73 ¹ / ₂	
Teheran ⁴ (Perzië)	Pahlavi	—	7.77 ¹ / ₂	
Bangkok	Baht	—	0.67	
<i>Afrika.</i>				
Kaapstad	£	12.10 ¹ / ₂	7.26	3 ¹ / ₂
Alexandrië	Egypt. £	12.42	7.45	
<i>Australië.</i>				
Melbourne, Sidney en Brisbane	£	12.10 ¹ / ₂	5.81	
Nieuw Zeeland	£	12.10 ¹ / ₂	5.86	

¹) Goudpeso. ²) Milreis Goud. ³) Not. te A'dam. Ov. not. part. opg. ⁴) Off. 0.36 vrije markt 0.09. ⁵) Munteenheid = Rial (= een Kran.) ⁶) Exportkoers; 0,05¹/₄ officieele koers.

Artikelen	Rotterdam			Amsterdam			Totaal	
	1/4 Jan. 1936	Sedert 1 Jan. 1936	Overeenk. tijdvak 1935	1/4 Jan. 1936	Sedert 1 Jan. 1936	Overeenk. tijdvak 1935	1936	1935
Tarwe	3.887	3.887	27.620	—	—	200	3.887	27.820
Rogge	—	—	3.428	—	—	—	—	3.428
Boekweit	—	—	225	—	—	—	—	225
Mais	10.548	10.548	13.087	—	—	—	10.548	13.087
Gerst	5.750	5.750	3.818	358	358	—	6.108	3.818
Haver	—	—	1.583	—	—	—	—	1.583
Lijnzaad	500	500	2.265	—	—	—	500	2.265
Lijnkoek	890	890	27	—	—	—	890	27
Tarwemeel	—	—	580	—	—	69	—	649
Andere meelsoorten	75	75	1.255	—	—	130	75	1.385

STATISTIEKEN.

BANKDISCONTOS.

Table showing bank discount rates for various locations like Ned., Bk., Athene, Batavia, Belgrado, Berlijn, Boekarest, Brussel, Budapest, Calcutta, Dantzig, Helsingfors, Kopenhagen, Lissabon, Londen, Madrid, N.-York, Oslo, Parijs, Praag, Pretoria, Rome, Stockholm, Tokio, Weenen, Warschau, Zwits. Nat. Bk.

OPEN MARKT

Table showing open market rates for Amsterdam, Londen, Berlijn, New York, and various currencies like Daggeld, Maandgeld, Part. disc., Warenw., etc.

WISSELKOERSEN.

KOERSEN IN NEDERLAND.

Table showing exchange rates in the Netherlands for various locations: New York, Londen, Berlijn, Parijs, Brussel, Batavia.

Table showing exchange rates in the Netherlands for various locations: Zwitserland, Weenen, Praag, Boekarest, Milaan, Madrid.

Table showing exchange rates in the Netherlands for various locations: Stockholm, Kopenhagen, Oslo, Buenos-Aires, Montreal.

*) Noteering te Amsterdam. **) Not. te Rotterdam. 1) Part. opgave. In 't 1ste of 2de No. van iedere maand komt een overzicht voor van een aantal niet wekelijks opgenomen wisselkoersen.

KOERSEN TE NEW YORK. (Cable).

Table showing exchange rates in New York for various locations: Londen, Parijs, Berlijn, Amsterdam.

KOERSEN TE LONDEN.

Table showing exchange rates in London for various locations: Alexandrië, Athene, Bangkok, Budapest, Buenos Aires, Calcutta, Constantin., Hongkong, Kobe, Lissabon, Mexico, Montevideo, Montreal, Riód. Janeiro, Shanghai, Singapore, Valparaiso, Warschau.

1) Offic. not. 15 laten, gem. not., welke importeurs hebben te betalen, 1 Oct. 17.02. 2) Offic. not. 19 Dec. 39 3/8; 23 Dec. 39 1/2; 28 Dec. 39 1/2; 30 Dec. 39 1/4; 3 Jan. 39 1/16; 4 Jan. 39 1/8; 5 Jan. 39 1/8. 3) Id. 11 Mrt. 4 1/4, 90 dg. Vanaf 28 Aug. laatste „export” noteering.

ZILVERPRIJS

Table showing silver prices for London and New York for various dates from 1935 to 1936.

GOUDPRIJS

Table showing gold prices for London for various dates from 1935 to 1936.

STAND VAN 'S RIJKS KAS.

Table showing the status of the state treasury, including Saldo van 's Rijks Schatkist, Voorschotten op ultimo November 1935, etc.

Verplichtingen

Table showing obligations (Verplichtingen) of the state treasury, including Voorschot door De Ned. Bank, Schatkistbiljetten in omloop, etc.

NEDERLANDSCH-INDISCHE VLOTTENDE SCHULD.

Table showing floating debt (Nederlandsch-Indische VloTTende Schuld) for various dates in 1935 and 1936.

SURINAAMSCH E BANK.

Voornameste posten in duizenden guldens.

Table showing the main items (Voornameste posten) in Surinamese Bank in thousands of guilders for various dates.

1) Sluftp. der activa.

VAN GROOTHANDELSPRIJZEN

ZUIVEL EN EIERN

METALEN

Main table for Dairy and Metals prices, including columns for Boter (Butter), Kaas (Cheese), Eieren (Eggs), Koper (Copper), Lood (Lead), Tin (Tin), IJzer (Iron), Gieterij-IJzer (Cast Iron), Zink (Zinc), Goud (Gold), and Zilver (Silver) with various sub-columns for grades and units.

26 Sept. 1932 79 K.G. La Plata; van 26 Sept. 1932 tot 5 Febr. 1934 Manitoba No. 2 ... Tot Jan. 1928 Western; vanaf Jan. 1928 tot 16 Dec. 1929 American No. 2, van Jan. 1928 Malting; van Jan. 1928 tot 9 Febr. 1931 American No. 2, van 9 Febr. 1931 tot 23 Mei 1932 64/5 K.G. Zuid-Russische. Van 23 Mei-19 Sept. 1932 No. 3

BOUWMATERIALEN

KOLONIALE PRODUCTEN

Main table for Building Materials and Colonial Products, including columns for Vuren hout (Timber), Steenen (Stones), Cacao, Copra, Koffie (Coffee), Rubber, Suiker (Sugar), Thee (Tea), and Indexcijfer (Index Number).

N.B. Alle Dollarnoteeringen vanaf 21 Sept. '31 zijn op goudbasis omgerekend; de Dollarnoteeringen vanaf 20 April '33 zijn in verhouding van de depreciatie van den Dollar t.o.v. den Gulden verlaagd.

NEDERLANDSCHE BANK.

Verkorte Balans op 6 Januari 1936.

Activa.			
Binnenl. Wis- sels, Prom. enz. in disc.	Hfdbk. f 26.416.161,06 Bijbnk. " 489.801,80 Ag. sch. " 3.264.897,93	f	30.170.860,79
Papier o. h. Buitenl. in disconto "		—
Idem eigen portef.	f 1.617.750,—		—
Af: Verkocht maar voor debk. nog niet afgel. "		1.617.750,—
Beleeningen incl. vrsch. in rek.-ert. op onderp.)	Hfdbk. f 94.527.772,04 ¹⁾ Bijbnk. " 7.006.299,77 Ag. sch. " 39.888.866,71	f	141.422.938,52
Op Effecten f 134.979.921,03 ¹⁾		—
Op Goederen en Spec. " 6.443.017,49		141.422.938,52 ¹⁾
Voorschotten a. h. Rijk "		—
Munt, Goud f 132.599.380,—		—
Muntmat., Goud " 518.631.646,27		—
	f 651.231.026,27		—
Munt, Zilver, enz. " 19.312.687,89		—
Muntmat., Zilver " —		670.543.714,16 ²⁾
Belegging van kapitaal, reserves en pensioenfonds " 39.593.300,33		—
Gebouwen en Meub. der Bank " 4.600.000,—		—
Diverse rekeningen " 2.916.427,09		—
Staat d. Nederl. (Wet v. 27/5/32, S. No. 221) " 15.486.148,55		—
	f 906.351.139,44		—
Passiva.			
Kapitaal f 20.000.000,—		—
Reservefonds " 4.049.884,01		—
Bijzondere reserve " 5.675.000,—		—
Pensioenfonds " 9.897.579,09		—
Bankbiljetten in omloop " 796.224.385,—		—
Bankassigtiën in omloop " 68.844,29		—
Rek.-Cour. { Het Rijk	f 22.296.090,12		—
saldo's: { Anderen	" 43.383.077,77		65.679.167,89
Diverse rekeningen " 4.756.279,16		—
	f 906.351.139,44		—
Beschikbaar metaalsaldo f 326.817.692,44		—
Minder bedrag aan bankbiljetten in omloop dan waartoe de Bank gerechtigd is " 817.044.230,—		—
Schatkistpapier, rechtstreeks bij de Bank ondergebracht " —		—

¹⁾ Waarvan aan Nederlandsch-Indië (Wet van 15 Maart 1933, Staatsblad No. 99)..... j 71.153.775,—
²⁾ Waarvan in het buitenland..... " 83.053.923,85

Voornaamste posten in duizenden guldens.

Data	Goud		Circulatie	Andere opsch. schulden	Beschikb. Metaal-saldo	Dek-kings-perc.
	Munt	Muntmat.				
6 Jan. '36	132599	518.632	796.224	65.748	326.818	78
30 Dec. '35	132599	510.846	808.630	50.620	319.804	77
25 Juli '14	65.703	96.410	310.437	6.198	43.521	54

Data	Totaal bedrag disconto's		Schatkist-promessen rechtstreeks	Beleeningen	Papier op het buitenl.	Diverse rekeningen ¹⁾
6 Jan. 1936	30.171	—	141.423	1.618	2.916	
30 Dec. 1935	33.052	—	139.636	1.618	6.780	
25 Juli 1914	67.947	—	61.686	20.188	509	

¹⁾ Onder de activa.

JAVASCHE BANK.

Data	Goud	Zilver	Circulatie	Andere opsch. schulden	Beschikb. metaal-saldo
28 Dec. '35 ²⁾	102.070	157.210	25.770	28.878	—
21 ,, '35 ²⁾	102.420	156.870	27.500	28.672	—
7 Dec. 1935	80.021	22.784	160.343	21.765	29.962
30 Nov. 1935	80.020	22.608	157.225	22.249	30.839
25 Juli 1914	22.057	31.907	110.172	12.634	4.842
Data	Wissels. buiten N.-Ind. betaalb.	Dis-conto's	Beleeningen	Diverse rekeningen ¹⁾	Dek-kings-percentage
28 Dec. '35 ²⁾	1.780	79.740	11.410	56	—
21 ,, '35 ²⁾	2.250	80.830	10.880	56	—
7 Dec. 1935	2.604	10.360	57.702	10.688	56
30 Nov. 1935	2.905	10.435	55.713	10.687	57
25 Juli 1914	6.395	7.259	75.541	2.228	44

¹⁾ Sluitpost activa. ²⁾ Cijfers telegrafisch ontvangen.

BANK VAN ENGELAND.

Data	Metaal	Bankbilj. in circulatie	Bankbilj. in Banking Departm.	Other Securities	
				Disc. and Advances	Securities
1 Jan. 1936	200.662	411.750	48.300	23.655	12.953
25 Dec. 1935	200.609	424.507	35.544	8.501	12.804
22 Juli 1914	40.164	29.317	—	33.633	—

Data	Gov. Sec.	Public Depos.	Other Deposits		Reserve	Dek-kings-perc. ¹⁾
			Bankers	Other Accounts		
1 Jan. '36	110.365	9.966	130.543	37.290	48.859	27,4
25 Dec. '35	81.855	12.146	72.079	37.109	36.155	29,7
22 Juli '14	11.005	14.736	42.185	—	29.297	52

¹⁾ Verhouding tusschen Reserve en Deposits.

BANK VAN FRANKRIJK.

Data	Goud	Zilver	Te goed in het buitenl.	Wis-sels	Waarv. op het buitenl.	Beleeningen	Renteloos voorschot v. d. Staat
20 ,, '35	66.297	673	8	10.728	1.319	5.294	3.200
23 Juli '14	4.104	640	—	1.541	8	769	—

Data	Bons v. d. zelfst. amort. k.	Diver-sen ¹⁾	Circulatie	Rekg. Courant		
				Staat	Zelfst. amort. k.	Parti-culieren
27 Dec. '35	5.800	2.303	81.150	64	2.797	8.716
20 ,, '35	5.800	2.458	80.408	82	2.757	9.367
23 Juli '14	—	—	5.912	401	—	943

¹⁾ Sluitpost activa.

DUITSCHER RIJKBANK.

Data	Goud	Daarvan bij buitenl. circ. banken ¹⁾	Devisen als goud-dekking geldende	Andere wissels en cheques	Beleeningen
21 ,, 1935	82,4	20,2	5,2	3.933,7	53,4
30 Juli 1914	1.356,9	—	—	750,9	50,2

Data	Effec-ten	Diverse Activa ²⁾	Circu-latie	Rekg.-Crt.	Diverse Passiva
21 ,, 1935	347,6	877,1	4.090,0	800,3	298,6
30 Juli 1914	330,8	200,4	1.890,9	944,—	40,0

¹⁾ Onbelast. ²⁾ W.o. Rentenbankscheine 31, 21 Dec., resp. 10, 18 mill.

NATIONALE BANK VAN BELGIË (in Belga's).

Data	Goud	Munt en metaal	Munt en diversen	Binnen- en buitenlandse wissels	Beleeningen op Belgische Staatsfondsen	Voorschot aan den Staat	Overheids-fondsen	Circulatie	Rekg. Crt.	
									Schatkist	Partic.
2 Jan. 1936	3.436	64	1.278	93	162	40	4.173	54	838	
26 Dec. 1935	3.457	67	1.293	86	162	40	4.117	68	913	

FEDERAL RESERVE BANKS.

Data	Goudvoorraad			Wissels	
	Totaal bedrag	Goud-certificaten ¹⁾	„Other cash” ²⁾	In her-disc. v. d. member banks	In de open markt gekocht
11 Dec. '35	7.537,8	7.520,3	235,4	6,1	4,7
4 ,, '35	7.427,9	7.410,4	225,4	5,4	4,7

Data	Belegd in U. S. Gov. Sec.	F. R. Notes in circula-tie	Totaal Depo-sito's	Gestort Kapitaal	Goud-Dek-kings-perc. ³⁾	Algem. Dek-kings-perc. ⁴⁾
4 ,, '35	2.430,2	3.648,2	6.231,2	130,4	77,5	—

¹⁾ Deze certificaten werden door de Schatkist aan de Reserve Banken gegeven voor de overname van het goud, toen de § op 31 Jan. '34 van 100 op 59.06 cents werd gedevalueerd.²⁾ „Other Cash” does not include Federal Reserve Notes or a Bank's own Federal Reserve bank notes.³⁾ Verhouding totalen goudvoorraad tegenover opsch. schulden: F. R. Notes en netto deposito. ⁴⁾ Verhouding totalen voorraad muntmateriaal en wettig betaalmiddel tegenover idem.

PARTICULIERE BANKEN AANGESLOTEN BIJ HET FED. RES. STELSEL.

Data	Aantal leening.	Dis-conto's en beleen.	Beleg-gingen	Reserve bij de F. R. banks	Totaal depo-sito's	Waarvan time deposits
27 Nov. '35	—	8.152	12.480	4.759	25.167	4.872

De posten van De Ned. Bank, de Javasche Bank en de Bank of Eng-land zijn in duizenden, alle overige posten in miljoenen van de be-treffende valuta.